

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví

Diplomová práce

2007

Bc. Jindřiška Kotrlová

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Ústav informačních studií a knihovnictví**

Studijní program: informační studia a knihovnictví
Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Bc. Jindřiška Kotrlová

**Plnotextové informační zdroje z oboru psychologie
dostupné v prostředí WWW**

Diplomová práce

Praha 2007

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Eva Bratková

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 15. srpna 2007

Jindřiška Kotřlová

.....

podpis diplomanta

Identifikační záznam

KOTRLOVÁ, Jindřiška. Plnotextové informační zdroje z oboru psychologie dostupné v prostředí WWW (*Psychology Fulltext Information Resources Available via the World Wide Web*). Praha, 2007. 64 s., 5 s. příl. ; CD-ROM. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Bratková.

Abstrakt

Cílem práce je analyzovat a vyhodnotit plnotextové informační zdroje komerčně nebo volně dostupné v prostředí WWW v celosvětovém rámci. První část práce obsahuje stručné představení oboru psychologie, nastínění informačního cyklu v psychologii se zaměřením na vznik vědeckých informací a jsou v ní pojednány informační potřeby psychologů. Další část se zabývá problematikou elektronického publikování v prostředí internetu a souvisejícími otázkami autorských práv a důvěryhodnosti informací se zaměřením na psychologii. Hlavní část práce je věnována prezentaci výsledků analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů z oboru psychologie, např. online časopisy, databáze úplných textů, archivy elektronických textů, digitální knihovny, slovníky, blogy, kolaborativní systémy aj. V dílčích částech jsou zdroje charakterizovány, je posouzena jejich důvěryhodnost a prezentován obsah, popsáno uspořádání a zpřístupňování uživatelům.

Závěry práce shrnují a vyhodnocují všechny získané poznatky a je nabídnuto i doporučení pro využívání analyzovaných zdrojů v ČR.

Abstract

The purpose of this thesis is to analyze and evaluate fulltext information resources available via the World Wide Web, either for free, or for a fee. The first part of the thesis provides a short introduction into psychology, describes information lifecycle in psychology (with a special focus on scientific information) and gives insight into information needs of psychologists. The following part of the thesis deals with electronic publishing on the Internet and related issues (author rights/copyright and reliability of information), in both cases focused on psychology. The main part of the thesis is dedicated to the analysis and assessment of selected fulltext resources in psychology, such as online journals, fulltext databases, e-print archives, digital libraries, dictionaries, blogs or collaborative systems. It also contains the description of individual resources,

assessment of their reliability, description of their content, organization and ways how these resources are made available to the users. The content of the thesis is summed up in the conclusion. Recommendations for the use of resources analyzed in the thesis in the Czech Republic are also presented.

Klíčová slova

psychologie, plnotextové informační zdroje, elektronické publikování, důvěryhodnost, databáze, digitální knihovna, blog, elektronický archiv, online časopis

Keywords

psychology, fulltext information resources, electronic publishing, reliability, databases, digital libraries, blogs, electronic archives, on-line journals

Obsah

1 Úvod.....	1
2 Stručné představení oboru psychologie.....	1
2.1 Počátky oboru.....	2
2.2 Charakteristika oboru.....	2
2.3 Vývoj oboru a jeho současnost v českém prostředí.....	4
2.4 Specializace v oboru.....	5
3 Informační cyklus v psychologii.....	7
3.1 Instituce obor pěstující.....	7
3.1.1 Výzkum v České republice.....	9
3.1.2 Výzkum v zahraničí.....	9
3.2 Vydavatelé plnotextových zdrojů.....	10
3.3 Uživatelé a pokrývání jejich informačních potřeb v českém prostředí.....	11
4 Elektronické publikování.....	14
4.1 Terminologická východiska.....	15
4.2 Současné přístupy	17
4.3 Autorské právo a copyright.....	18
4.4 Důvěryhodnost informací na internetu se zaměřením na obor psychologie.....	20
4.4.1 Úskalí a přínosy internetu.....	20
4.4.2 Důvěryhodnost informací.....	22
4.4.2.1 Vymezení pojmu důvěryhodnost informací.....	22
4.4.2.2 Indikátory důvěryhodnosti.....	23
4.4.3 Wikipedie jako rozporuplný příklad	24
4.4.4 Jak ověřovat informace na internetu v oboru psychologie.....	25
4.4.5 Další kritéria.....	27
5 Výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů.....	28
5.1 Terminologie a typologie zdrojů.....	29
5.2 Metodika výběru zdrojů pro analýzu	31
5.3 Pokračující zdroje.....	33
5.3.1. Tištěné časopisy s elektronickou verzí.....	33
5.3.2 Elektronické časopisy s otevřeným přístupem.....	35
5.4 Elektronické archivy a digitální knihovny	37
5.5 Bibliografické databáze s úplnými texty	42
5.6 Elektronické slovníky, e-books.....	44
5.7 Kolaborativní systémy – wiki v psychologii	48
5.8 Blogy a osobní webové stránky vědců	49
5.9 Portály, rozcestníky	51
6 Závěrečné shrnutí.....	53
Seznam obrázků.....	55
Seznam tabulek.....	55
Seznam použité literatury.....	55
Seznam použitých zkratk.....	64
Seznam příloh.....	64
Přílohy.....	64

Předmluva

Předkládaná diplomová práce se zabývá informačními zdroji v jedné z významných sociálních věd – v psychologii. Psychologické informační zdroje jsem si jako téma závěrečné práce zvolila proto, že se v prostředí oboru pohybují již delší dobu a pokládala jsem za užitečné si rozšířit své znalosti, zjistit a ujasnit si některé skutečnosti. Téma informačních zdrojů pro jakoukoli vědeckou disciplínu či obor lidské činnosti je v současné době třeba vnímat jako velmi významné. Množství informací narůstá, lidé se cítí stále více zahlceni a umění rozlišovat, vybírat si, pořádat, uchovávat a efektivně využívat se stává stále důležitějším.

Práce je vypracována v souladu se schváleným zadáním. V určité míře jsem navázala na svou bakalářskou práci na téma Informační zdroje v oboru psychologie : jejich získávání a využívání v České republice, v níž jsem mapovala informační zdroje v psychologii v českém prostředí. V této diplomové práci jsem se zaměřila na plnotextové informační zdroje v oboru psychologie dostupné v prostředí WWW v celosvětovém měřítku s cílem je analyzovat a vyhodnotit z hlediska jejich dostupnosti, důvěryhodnosti a využívání. Provedla jsem podrobnou rešerši literatury a průzkum informačních zdrojů a poté jsem přistoupila k výběru a k analýze. Zaměřila jsem se převážně na zdroje vědeckých informací. Vzhledem k velkému množství informačních zdrojů na internetu, vztahujících se k psychologii, nebylo možné a ani účelné zahrnout do této práce všechny typy zdrojů a předložit jejich analýzy. V případě zdrojů všeobecnější povahy (např. rozcestníků) jsem dala při výběru přednost důvěryhodnému sestavovateli. K ohledem na své jazykové dovednosti jsem analyzovala zdroje v anglickém a německém jazyce.

Pomůckou při zpracovávání schváleného tématu mi byla vypracovaná studijně rozborová práce na téma Důvěryhodnost informací na internetu se zaměřením na obor psychologie pro předmět Rešeršní strategie a vyspělé metody informační podpory vědy (zimní semestr 2006/2007) a práce na téma PsyDok - Repozitář úplných textů Virtuální knihovny psychologie (analýza digitální knihovny) pro předmět Digitální knihovny ve vědě a technice (zimní semestr 2006/2007).

Tato diplomová práce byla připravena a upravena v souladu s platnými vnitřními předpisy FF UK. Má rozsah 64 stran a obsahuje 3 přílohy o celkovém rozsahu 5ti stran. Citace použité literatury v textu jsou pro rozlišení uvedeny v hranatých závorkách a obsahují příjmení autora (resp. název korporace či zkrácený název díla; pokud je z textu

zřejmý, je vynechán), rok (s případným rozlišujícím doplňkem) a lokaci v rámci citovaného dokumentu. Informační zdroje jsou citovány podle norem ČSN ISO 690 a ČSN ISO 690-2.

Na závěr bych ráda poděkovala Jaroslavu Šturmovi z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze, Ireně Sobotkové z Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a Danielu Hellerovi z Psychologického ústavu AV ČR v Praze, od nichž jsem čerpala mnohé inspirace. Děkuji také vedoucí práce Evě Bratkové z Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK v Praze za cenné podněty při zpracovávání tématu. Zvláštní poděkování si zaslouží má rodina, která mi byla po celou dobu studia podporou a pomocí.

1 Úvod

Předkládaná práce se zaměřuje na plnotextové informační zdroje v prostředí internetu a všímá si otázek s nimi spojených. Elektronická forma vědecké publikace spolu s rozvojem informačních a komunikačních technologií přinesla nové možnosti rozšiřování vědeckých poznatků. Prostřednictvím internetu lze nahlédnout do historie – např. databáze PsycINFO nabízí odbornou literaturu z druhé poloviny 19. století – nebo zjistit plán semestrálních přednášek z psychologie na vzdálené univerzitě. Internet je však zároveň netříděným skladištěm informací a je třeba jistých dovedností k tomu, aby při vyhledávání byly nalezeny relevantní výsledky. Jak je známo, World Wide Web obsahuje dvě složky – povrchový, tzv. viditelný web volně dostupných a snadno vyhledatelných dokumentů, a pak část podstatně rozsáhlejší, tzv. neviditelný web, kde běžné vyhledávací služby selhávají. Vědecké informace jsou zpravidla ukládány sofistikovanými způsoby právě do hlubších vrstev webu, např. do databází, odkud se dají získat většinou za nemalé poplatky. Trendy v poskytování výsledků vědecké práce se již v posledních letech mění a vědci sami usilují o přímější komunikaci svých poznatků. Otevřené elektronické archivy, digitální knihovny, volný přístup k obsahům časopisů – to jsou velmi diskutovaná témata odborníků ve vědě a výzkumu. Sociální vědy už nestojí tak na okraji jako dříve, jejich témata se již alespoň částečně dostala do 7. Rámcového programu EU. Je to výzva pro odborníky v této oblasti, aby přispěli ke společnému vědeckému úsilí v Evropském výzkumném prostoru, a o to více budou potřebovat intenzivnější informační podporu pro výzkumy a bádání.

Předkládaná práce se sestává z šesti kapitol. Část první uvádí do tématu práce, druhá kapitola stručně představuje vědecký obor psychologie, třetí se zabývá tím, kde informace v oboru vzniká a jak je komunikována. O elektronickém publikování a problematice důvěryhodnosti informací v prostředí internetu se zaměřením na psychologii pojednává kapitola čtvrtá. Hlavní část práce – výsledky analýz a hodnocení informačních zdrojů z psychologie – tvoří kapitolu pátou. Šestá kapitola pak celou práci uzavírá celkovým shrnutím.

2 Stručné představení oboru psychologie

V této kapitole jsou zmíněna nejzákladnější fakta a historické momenty potřebné k představení psychologie jako vědeckého oboru – tj. kde v historii počíná, jaký je předmět zkoumání, jaké metody vědecké práce používá. Uvede další historické souvislosti a nastíní, jaká se jeví psychologie dnes.

2.1 Počátky oboru

Kořeny psychologie se nacházejí již ve filozofii, jako ostatně u řady dalších vědních oborů, které dnes existují jako samostatné disciplíny. Termín je utvořen kombinací slov *psýché* (řec.) – duše a *logos* (řec.) – slovo, věda. Poprvé jej použil pro pojmenování nauky o duši Marcus Marulus v roce 1517 [HARTL, 2000, s. 475].

Řada autorů datuje vznik psychologie jako samostatného oboru rokem 1860, kdy vyšlo dílo G. T. Fechnera *Základy psychofyziky* [HARTL, 2000, s. 476]. V roce 1846 se stává E. H. Weber tvůrcem prvního experimentálně odvozeného psychologického zákona (Weberův-Fechnerův zákon), kdy prokázal možnost aplikovat logaritmickou křivku na fenomén duševního života [HARTL, 2000, s. 476].

Psychologie se stává samostatným vědním oborem na konci 19. století, kdy se začínají uplatňovat empirické postupy a dochází k tzv. *empirickému obratu* [KERN, 1999, s. 269]. Za zakladatele psychologie je považován Wilhelm Wundt [VÁGNEROVÁ, 2004, s. 9], který založil v Německu roku 1879 první psychologickou laboratoř a v roce 1881 první časopis experimentální psychologie¹ [HARTL, 2000, s. 771]. Psychologie se postupně začíná vyučovat na lékařských a filozofických fakultách, propojuje se s biologií a fyziologií a z filosofie přebírá problémy, které je třeba řešit [HARTL, 2000, s. 476].

2.2 Charakteristika oboru

VÁGNEROVÁ [2004, s. 9] definuje psychologii jako obor, který se zabývá zkoumáním psychických, resp. duševních jevů, a zákonitostí jejich fungování, resp. rozvoje. Zařazuje sem všechny varianty psychických projevů, a to vědomé i nevědomé, jež jsou součástí nepozorovatelného vědomí jedince, nebo ty, které mají povahu měřitelných aktivit, tj. chování. Psychologie je tedy vědou o psychických procesech i jejich vnějších projevech. Srovnajme tuto definici pojetím KERNA [1999, s. 269]. Podle něj je psychologie věda, která použitím empirických metod (sebepozorování, pozorování druhých) dospívá k ověřitelným výpovědím o prožívání a chování člověka – je tedy vědou o prožívání a chování člověka.

Ebbinghaus v roce 1919 [cit. v LAUCKEN, 1999, s. 17] uvádí, že „*psychologie je věda o stavech vědomí a procesech vědomí, (...) má co činit s předměty vnitřního světa.*“ Předmět psychologie tak izoloval od ostatních věd, které se téměř všechny zajímají

¹ Byl nazván Philosophische Studien (Filozofické studie) a v roce 1903 na něj navázaly Psychologische Studien (Psychologické studie).

o „*data vnějšího světa*“, jak metaforicky tyto dvě skutečnosti pojmenovává. Nicméně si tak odporuje, neboť pojednává-li dále o psychologii vnímání, nelze se vyhnout „*datům vnějšího světa*“.

LAUCKEN [1999, s. 18] dále uvádí příklad Hilgardova určení předmětu psychologie – „*psychologie může být definována jako věda, která zkoumá chování člověka a jiných lidských bytostí, (...) tedy vymezení aktivity organismu, které mohou být pozorovány jinými organismy nebo nástroji experimentátora.*“ Zde je tedy zájem soustředěn na „*data okolního světa*“, ovšem např. opět u teorií psychologie vnímání Hilgard nutně narazí na „*data vnitřního světa*“ [LAUCKEN, 1999, s. 18]. Lze také říci, že různé druhy souvislostí společně vytvářejí předmět psychologie [LAUCKEN, 1999, s. 21]. VÁGNEROVÁ [2004, s. 9] považuje za předmět psychologie lidskou psychiku, a to buď jednotlivé psychické funkce a zkoumání jejich typických znaků, nebo studium struktury psychických vlastností v rámci jedince – v individuálně variabilním komplexu.

Psychologie jako samostatná empirická věda pracuje se dvěma různými metodami – metodou sebepozorování (introspekce) a metodou pozorování druhých (pozorování chování). Prožívání je přístupné sebepozorováním. KERN [1999, s. 30] uvádí tyto příklady: relaxační techniky, imaginace, meditace, experimenty s podnětovou deprivací, práce se sny. Vnitřní prožívání popisuje sám prožívající subjekt. Prožívání je tedy vždy subjektivní. Zkoumání chování se děje pozorováním z vnějšího pohledu konstatovaného chování osob a doprovodných tělesných (fyziologických) změn. Toto zkoumání je objektivní (intersubjektivní). K dispozici jsou tři dílčí metody – experiment, psychodiagnostický test a rozhovor [KERN, 1999, s. 285]. Obecná metodika zahrnuje vymezení vlastností dat, jejich shromažďování, vyhodnocení, zveřejnění výsledků nových výzkumů, začlenění ověřených výsledků do již existujících poznatků.

Psychologie vychází z pozorování, tedy vnímání předmětu z hlediska různých aspektů. Na základě jednotlivých údajů je formulována hypotéza – zobecnění jednotlivých pozorování. Je tu však problém s predikcí, ne všechny případy mohou být pozorovány ze všech možných hledisek, a tedy nikdy nelze dosáhnout stoprocentní jistoty při zobecnění jednotlivých případů v obecně platné zákonitosti. Hypotéza se tedy stává „vědecky významnou“ jen za určitých podmínek. Při zobecňování empiricky získaných jednotlivých výsledků se postupuje induktivně (od částí k celku). Statistické vyhodnocení zjištěných dat má dvojí úlohu [KERN, 1999, s. 286]:

- a) přehledné a účelné znázornění,
- b) formulování závěrů ze získaných dat pomocí výpočtu pravděpodobnosti.

Ve výzkumu se dnes využívají jak kvantitativní, tak kvalitativní metody. Nebylo tomu tak vždy. Psychologie jako nově vznikající vědecká disciplína musela vymezit předmět zkoumání a metody získávání poznatků. Zpočátku bylo prospěšnější využívat metody založené na redukci skutečnosti reprezentované závislými a nezávislými proměnnými. Od přelomu 19. a 20. století kvantitativní přístupy vycházely hlavně z empirických a pozitivistických principů. Mělo to své logické důvody. Obor, který by se opíral o poznatky získané jinak než empiricky, by totiž nebyl akceptován jako vědecký [FRANKOVSKÝ, 1999, s. 146].

Kvantitativní výzkum poskytuje informace o kauzalitě a o větších skupinách, které umožňují generalizaci zjištění [ŠTĚPANÍKOVÁ, 1999, s. 22]. V kvalitativním výzkumu se získávají data v přirozeném prostředí (rodina, školní třída, pracovní tým), důraz je kladen na výklad zkoumaných jevů očima účastníka [HARTL, 2000, s. 687]. Tento způsob výzkumu je vhodným nástrojem získávání informací o interaktivních procesech účastníků výzkumu, o malých skupinách. Je však třeba mít na paměti omezení, kterými je platnost vědecké výpovědi ovlivněna. Psychologie usiluje o jednoznačný výsledek, a proto si všímá člověka s ohledem na určité otázky a určitá témata, včetně kontextu a prostředí. Výpovědi proto mohou být jen dílčí a nemohou postihnout celek člověka [KERN, 1999, s. 282].

2.3 Vývoj oboru a jeho současnost v českém prostředí

Ebbinghaus přispěl k oddělení psychologie od filosofie, když v roce 1885 prokázal, že paměť a učení mohou být zkoumány experimentálně. Oblasti, na které byla soustředěna pozornost a kde bylo dosaženo významných výsledků, byly tyto: výzkumy učení, intelekt a výkon, měření inteligence, vývoj dítěte [HARTL, 2000, s. 477]. Koncem 19. století se na vrcholu svého vývoje ocitá *asocianismus*, směr, jehož představou je, že veškerá psychika vzniká na základě smyslového vnímání. Jako reakce se objevuje *gestaltismus*, který za základními prvky psychiky pokládá celostní útvary.

Počátkem 20. století vzniká v USA *behaviorismus*, který se soustřeďuje na laboratorní experimenty, psychologii chápe jako vědu o chování člověka a živočichů, je kladen důraz na pozorovatelné a měřitelné, vědomí je považováno za objektivně nezkoumatelné [HARTL, 2000, s. 71]. V 50. letech vzniká *humanistická psychologie*, jež vrací psychologii z laboratoří do běžného života, středem zájmu je člověk a jeho subjektivní prožívání, uplatňuje se ve výchově, v poradenství, v terapii. Zaměřuje se

na tvořivost, seberealizaci, možnost volby. Za nejvyšší hodnotu je považována lidská důstojnost [HARTL, 2000, s. 480].

Psychologie jako vědecká disciplína přichází do Čech v 19. století z Německa a Rakouska. V roce 1921 se ustavuje katedra psychologie na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy. Kolem roku 1927 v Praze skupina odborníků zakládá vědecký spolek – *Psychologickou společnost*. V Brně je v r. 1926 založen Psychologický ústav při Filosofické fakultě Masarykovy univerzity, na Palackého universitě vzniká Psychologický ústav při Filosofické fakultě v roce 1946.

Za nacistické okupace byla univerzitní pracoviště uzavřena, i činnost *Psychologické společnosti* byla utlumena. Po Únoru 1948 pak byl tento vědecký spolek zrušen a obnoven až po uvolnění poměrů v roce 1958. Přes poplatnost době sloužila *Československá psychologická společnost při ČSAV*¹ jako platforma těm členům, kteří se chtěli setkávat a diskutovat o odborných otázkách.

Psychologové se tehdy zaobírali experimentálním zkoumáním chování dětí a mládeže, psychologii práce a organizace, problematikou psychodiagnostických testů [Českomoravská psychologická společnost, 2003, s. 8]. V 90. letech zaznamenáváme etablování se ve výzkumu a zároveň nárůst zájmu mladých lidí o studium oboru psychologie. Se změnou atmosféry ve společnosti vzniká řada nových pracovišť, vzrůstá zájem o psychologické služby a odraz v oboru má i bezesporu otevření hranic. N významu získávají psychologické specializace, vznikají profesní asociace formou občanských sdružení. Nová doba přinesla nové otázky a problémy a úlohou oboru je nabízet seriózní poznatky a napomáhat tak jejich řešení.

2.4 Specializace v oboru

Psychologie je vědou rozčleněnou do množství specializací – subdisciplín. Určitým vodítkem pro seznámení se s rozmanitými aplikacemi psychologie, respektive s pronikáváním oboru do nejrůznějších lidských činností, může být Psychologický slovník [HARTL, 2000, s. 478-486], kde výklady jednotlivých pojmů „psychologie s přívlastky“ zaujmají až osm stran. Výčet je tedy velmi rozsáhlý, často s anglickými nebo německými ekvivalenty. Nezasvěcenému čtenáři však některá hesla mohou znít až nesrozumitelně – psychologie biodromální, hormická, vektorová aj.

¹ Tento nový název byl zvolen v analogii s dalšími vědeckými společnostmi, které v rámci Československé akademie věd mohly opět vyvíjet vědeckou činnost. V důsledku změn po roce 1989 došlo na valném zasedání v listopadu 1990 v Brně k přejmenování na Českomoravskou psychologickou společnost, která má sídlo v Praze s celorepublikovou působností (<http://cmeps.ecn.cz>).

V České republice se setkáváme se základními i specializacemi, které korespondují s uplatněním absolventů oboru v místní praxi. Lze je vysledovat z několika zdrojů – např. na webových stránkách kateder psychologie jsou uvedeny např. tyto subdisciplíny: dějiny psychologie, obecná psychologie, srovnávací psychologie, psychologie osobnosti, sociální psychologie, psychologická metodologie, psychopatologie, pedagogická psychologie, psychologie práce a organizace, neuropsychologie, školní psychologie, diagnostika dětí i dospělých, manželské a rodinné poradenství, forenzní psychologie, personální psychologie, základy psychoterapie, psychologie umění, dopravní psychologie, lékařská psychologie, didaktika psychologie, psychologie sportu, psychologie trhu, kriminalistická psychologie, etnopsychologie, psychometrika, psychologie náboženství, politická psychologie, kognitivní psychologie, psychologie rodiny, sexuální psychologie, ekonomická psychologie, manažerská psychologie [Filozofická fakulta MU, 2007], [Katedra psychologie FSS MU, 2007], [Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, katedra psychologie, 2007]¹, [Filozofická fakulta UP, 2007].

Další specializace, resp. užší aplikace, se v České republice objevují zřídka, spíše jako rozšíření již stávající nabídky. Určující moment má společenská poptávka, která může kolísat podle aktuálního dění. Příkladem může být psychologie drogových závislostí, psychonkologie, psychologie krizí a katastrof a jiné.

Významným zdrojem, kde lze nalézt současné aktuální oblasti psychologie ve světě, jsou materiály připravovaných velkých mezinárodních kongresů, zejména kongresy Mezinárodní unie psychologických věd – IUPsyS² a Evropské federace psychologických asociací – EFPA³. V prvních oznámeních jsou vždy nabídnuty oblasti, v kterých lze prezentovat vědeckou práci. Kongres EFPA 2007 uvádí 18 položek, u IUPsyS 2008 nacházíme 25 základních témat, která jsou dále členěna.

Zajímavým vodítkem může být také klasifikace oboru⁴ sestavená Americkou psychologickou asociací, používaná v databázi PsycINFO. Má 22 základních položek s řadou dalších podtémat.

Další diferenciaci psychologie koresponduje s rozvojem společnosti. Poptávka po psychologických poznatcích také ovlivňuje vznik a etablování se dalších specializací. V podstatě lze hovořit o aplikaci psychologických poznatků v těch odvětvích lidské

1 Příznačně pro dnešní dobu se katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze vymezuje vůči „neakademickým naukám“: *Co nepřednášíme - parapsychologii, psychotroniku, okultismus, magii, mystiku, ufologii, ani astrologii.*

2 International Union of Psychological Sciences (URL: <http://iupsys.org>)

3 European Federation of Psychologists' Associations (URL: <http://efpa.be>)

4 URL: <http://www.apa.org/psycinfo/about/classcodes.html>

činnosti, kde se ukáže jako přínosná. Tak psychologie proniká také např. do prostředí internetu, nejen jako do platformy pro poskytování poradenských služeb, ale sama zkoumá tento fenomén z různých hledisek [ŠMAHEL, 2003].

3 Informační cyklus v psychologii

Množství publikovaných poznatků je stále větší. Obecně přijaté a prověřené poznatky jsou publikovány v monografiích a učebnicích. Jsou to hotové a po jistou dobu neměnné návody a algoritmy, připravené k praktickému použití. Z hlediska vědy jsou to informace uzavřené. Druhý, skutečně vědecký typ informací tvoří informace, které zatím ještě žijí a kolují právě jen ve světě vědy. V něm vznikají, ověřují se a upřesňují až do chvíle, kdy díky své průkaznosti a praktické využitelnosti mohou svět vědy opustit a zakotvit ve světě praxe. Věda neprodukuje a nemůže produkovat nic jiného než právě informace [HOŘEJŠÍ, 1998].

V této kapitole je podán rámcový přehled o institucích, v kterých vědecké informace vznikají a kde se o nich diskutuje, tedy, kde se obor psychologie pěstuje a je komunikován. Zde jsou příležitosti a výzvy k publikování vědeckých poznatků. I když publikování je dnes díky informačním technologiím značně usnadněno, role tradičních vydavatelů není ve vědě oslabena. Dobré jméno nakladatele a propracované recenzní řízení vzbuzuje důvěru v publikované dokumenty. V oddíle 2.2 jsou uvedeny příklady nejznámějších vydavatelů odborné psychologické literatury. V poslední části kapitoly jsou pojednání uživatelé, tedy konzumenti informací, a jsou stručně zmíněny jejich informační potřeby v oboru psychologie.

3.1 Instituce obor pěstující

Psychologie jako obor je pěstována na univerzitách a ve výzkumných institucích typu akademií. V resortu zdravotnictví bývá zastoupena v multidisciplinárních výzkumných týmech. Dále působí ve strategických resortech – v dopravě, v armádě, v jaderné energetice – jako dílčí disciplína ve výzkumných centrech. Nejsou výjimkou samostatné instituty pregraduálního i postgraduálního vzdělávání v konkrétním směru, specializaci s akreditací či garancí od státem akreditovaného vzdělávacího zařízení.

V České republice je psychologie zařazena do studijní nabídky všech univerzit, ať již ve formě akreditovaného studijního programu nebo jako obor na katedrách společenských věd či přímo katedrách psychologie bez akreditace. Univerzita Karlova v Praze realizuje dva akreditované studijní programy v oboru psychologie, a to na Filozofické

fakultě na katedře psychologie a na Pedagogické fakultě na katedře školní a pedagogické psychologie. Katedra psychologie FF nabízí pětileté studium a kursy celoživotního vzdělávání. Katedra školní a pedagogické psychologie PedF nabízí studijní program psychologie v kombinaci se speciální pedagogikou a kursy celoživotního vzdělávání především pro učitele a výchovné poradce.

Dále se psychologie v omezenějším rozsahu přednáší na Katolické, Evangelické a Husitské fakultě, Fakultě humanitních studií a na fakultách lékařských. Tradičně je obor zařazován v nabídce kurzů realizovaných katedrou psychologie a sociologie řízení Fakulty podnikohospodářské Vysoké školy ekonomické a katedrou psychologie Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity.

Dlouholetou tradici ve výuce psychologie má Psychologický ústav Masarykovy univerzity v Brně, který vychovává absolventy pětiletého akreditovaného magisterského programu. Fakulta sociálních studií v Brně realizuje tříletý bakalářský program v kombinaci s jiným oborem a dvouleté navazující studium. Filozofická fakulta Univerzity Palackého nabízí také akreditovaný magisterský program. Navíc svou nabídku rozšiřuje pro zájemce z praxe, kteří mohou studovat tříletý bakalářský program formou distančního studia.

Po roce 1990 vznikla řada dalších českých vysokých škol, a to jak soukromých, tak veřejných, některé se statutem univerzity. Zvláště stojí soukromá vysoká škola s akreditací – Pražská vysoká škola psychosociálních studií, jejíž teoretická výuka vychází z poznatků psychologie a Policejní akademie (zřizovatel Ministerstvo vnitra ČR), kde je na katedře společenských věd rozvíjena specializace policejní psychologie.

S psychologickými informačními zdroji pracují také profesní sdružení, které formou vzdělávacích akcí a vydáváním literatury přispívají k rozvoji oboru a šíření poznatků. V téměř každé zemi působí národní psychologická společnost¹, dále často profesní asociace podle převládajících specializací, nejsou výjimkou sdružení zaměřené na určitou školu či směr v psychologii. V zemích s tradicí psychologie mají tato sdružení silnou pozici, kterou posilují poskytováním nejrozmanitějších služeb nejen členům, ale i veřejnosti. Jsou především z anglosaského prostředí – Americká psychologická asociace, Kanadská psychologická asociace, Britská psychologická společnost. V Evropě kromě Britů hrají významnou roli i Němci, kteří jsou sdruženi do Profesního svazu německých psychologů a psycholožek².

1 Zastřešující federace a svazy uvádějí na svých webových stránkách adresáře svých členů, příkladně IUPsyS a EFPA uvádějí seznam členských společností i s kontakty a jejich webovými stránkami.

2 Berufsverband Deutscher Psychologinnen und Psychologen e.V. - BDP; <http://www.bdp-verband.org>

3.1.1 Výzkum v České republice

Výzkum na vysokoškolských pracovištích je realizován prostřednictvím grantů interních univerzitních grantových agentur a výzkumných záměrů uplatňovaných u Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Akademie věd České republiky tvořená 53 vědeckými ústavami s právní subjektivitou (typu veřejná výzkumná instituce – v.v.i.) zajišťuje především základní výzkum. Pro financování základního výzkumu v České republice slouží dvě grantové agentury (GA Akademie věd ČR¹ a GA České republiky²), obě agentury jsou otevřené, o poskytnutí účelové podpory se tedy mohou ucházet všechny právnické osoby s trvalým sídlem v České republice, fyzické osoby s trvalým nebo dlouhodobým pobytem v České republice a organizační složky státu nebo územního samosprávného celku.

Pro oblast vědy a výzkumu působí na vládní úrovni Rada pro výzkum a vývoj jako odborný a poradní orgán vlády České republiky. Rada je provozovatelem webových stránek *Výzkum a vývoj v České republice*³, který slouží jako zpravodajský server pro tuto oblast. Na stránkách je provozována aplikace *Informační systém výzkumu a vývoje*⁴ (IS VaV), kde lze vyhledávat projekty výzkumu a vývoje, výzkumné záměry, výsledky výzkumu a vývoje a veřejné soutěže ve výzkumu a vývoji. Tato databáze sice nevede k úplným textům publikací, obsahuje však konkrétní publikační výsledky s identifikátory (ISBN, ISSN).

Jedním ze zdrojů dat pro IS VaV je databáze s názvem *Automatický systém evidence publikací – ASEP*, který zachycuje publikační činnost pracovníků ústavů Akademie věd⁵. Stejně tak evidují publikace svých pracovníků některé české univerzity v podobě bibliografických záznamů.

3.1.2 Výzkum v zahraničí

S psychologickými výzkumy se setkáme v zahraničí v analogickém prostředí jako v České republice, tedy na vysokoškolských pracovištích a ve výzkumných ústavech a centrech. Míra rozvoje souvisí s finančními možnostmi, ale i s celkovým vývojem vědeckých poznatků a poptávky. Změny v přístupu dokumentuje např. zrušení Ústavu Maxe Plancka pro psychologický výzkum v Mnichově v září 2006 jako samostatného ústavu a následné včlenění psychologie do Ústavu Maxe Plancka pro humánní kognitivní

1 URL: <http://www.gaav.cz/>

2 URL: <http://www.gacr.cz/>

3 URL: <http://www.vyzkum.cz/>

4 URL: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=610>

5 URL: <http://www.lib.cas.cz/>

vědu a neurovědy v Lipsku¹. Výsledky výzkumu např. poskytuje Centrum pro informace a dokumentaci v psychologii – ZPID² v Trevíru, které je zpřístupňuje v rámci projektu PsychData. Na stránkách není popsán způsob akvizice, nicméně je zřejmé, že nejde o povinnou archivaci. Autoři jsou vybízeni k uložení svých výzkumných dat stejně jako je jim nabízeno využití již uložených – na základě písemné smlouvy. Lze se setkat však i s výzkumy přímo na internetu prováděnými – autoři vytvoří pro výzkum interaktivní stránky. Oddělení psychologie americké školy v Hanoveru (Hanover College) na adrese <http://psych.hanover.edu/research/exponnet.html/> nabízí pro takto realizované výzkumy rozcestník nabízí. Např. také elektronický archiv *Online Psychology Laboratory* nabízí na adrese <http://opl.apa.org/> sdílení výsledků výzkumu, a to především učitelům a studentům.

3.2 Vydavatelé plnotextových zdrojů

Jak již bylo uvedeno výše, v sociálních vědách se využívá kontinuálně jak monografií, tak článků. Informace v těchto oborech nestárnou rychle, naopak se k nim z nejrůznějších důvodů mohou psychologové vracet³. Získávání literatury je vázáno v současné době především na finanční prostředky, efektivní využívání pak závisí na její dostupnosti a v neposlední řadě také na jazykové schopnosti uživatelů.

Literatura a zejména odborná dnes vzniká pomocí počítačových programů, je tedy tzv. „born digital“ (digitálně zrozená). Jsou to především nakladatelé, kdo využívají této skutečnosti k tomu, aby zpřístupňovali vydávané texty zpravidla již na úrovni abstraktu nebo části kapitoly. Není výjimkou dostupnost úplných textů článků na internetu pro předplatitele tištěné verze. Je možné zakoupit přístupy k jednotlivým článkům z časopisů nebo sborníků. Renomovaní nakladatelé zajišťují odborné posuzování vydávaných textů (metoda peer-review⁴). Důvěryhodnost publikovaných informací je tak v určité míře zajištěna.

Mezi největší nakladatele světové psychologické literatury patří např. Hogrefe & Huber (USA), Taylor & Francis (Velká Británie), Sage Publication (USA). Mezi nakladatele s velkým podílem psychologické literatury lze zařadit např. nakladatelství Guilford Press, Elsevier, Blackwell Publishing, Springer, John Wiley & Sons, Haworth Press aj. Také univerzity provozují vlastní nakladatelství, některá svou produkcí přesahují hranice své země, např. Oxford University Press, Cambridge University Press, Stanford

1 URL: http://www.cbs.mpg.de/MPI_Base/NEU/home

2 Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation, URL: <http://www.zpid.de/>

3 Příkladem mohou být výsledky longitudinálních výzkumů.

4 Peer-review zde znamená odborné posuzování článků vyžádané redakcí časopisu, nikoli nakladatelské aj. recenze sloužící jako upoutávky. Časopis je pak „recenzovaný“ (peer-review journal).

University Press. Již zmíněné profesní společnosti bývají také často vydavateli odborných publikací a časopisů, mezi největší patří Americká a Britská psychologická společnost. V dalších kapitolách je věnovaná pozornost konkrétním produktům uvedených subjektů.

Produkce odborné psychologické literatury v České republice ve srovnáním se zahraničím je relativně skromná. Své psychologické edice má nakladatelství Grada, Triton, Portál. Psychodiagnostické testy vydává pro český a slovenský trh Testcentrum – Hogrefe. Psychologický ústav AVČR vydává recenzovaný časopis *Československá psychologie* (1957-, abstrakta článků jsou dostupná na internetu¹). Nakladatelství Univerzity Karlovy Karolinum vydává časopis *Psychologie v ekonomické praxi* (1946-, na internetu jsou dostupné obsahy od r. 2000²). Nakladatelství Portál vydává populární měsíčník *Psychologie dnes*, některé články jsou dostupné v úplné verzi na webových stránkách nakladatele. Články jsou excerpovány v databázi *ANL – Články v českých novinách, časopisech a sbornících* Národní knihovny ČR. České a moravské univerzity vydávají seriálové edice, v nichž je čas od času zařazeno číslo připravené pracovníky kateder psychologie.

O psychologickou literaturu se zajímá i laická veřejnost, objevují se v ní témata, která se často dotýkají i běžného života. Autoři i vydavatelé si jsou tohoto faktu vědomi, na trhu je dostatek popularizující literatury, ovšem s různou úrovní serióznosti. Tomuto tématu se však tato práce nevěnuje.

3.3 Uživatelé a pokrývání jejich informačních potřeb v českém prostředí

Psychologie zasahuje všechny klíčové oblasti lidského konání, nacházíme ji jako aplikovaný obor téměř ve všech resortech. První seznámení s psychologií se děje na středních školách, pro přípravu na povolání psychologa je v České republice určeno univerzitní vzdělání, v resortu zdravotnictví je vyžadováno postgraduální vzdělání. V zahraničí je náplň i délka studijních programů různá, může se odlišovat i v rámci jedné země a jejích univerzit³.

Mezi nejpočetnější konzumenty literatury oboru psychologie patří studenti psychologie, sociální práce, studenti pedagogických, lékařských a teologických fakult. Otázky oboru se dále objevují v disciplínách ekonomických, uměleckých, s bezpečnostně

1 URL: <http://csppsych.psu.cas.cz/>

2 URL: <http://psychologie.ff.cuni.cz/PEP/>

3 Tuto situaci řeší projekt EuroPsy, který si klade za cíl sjednocovat vzdělání v psychologii tak, aby absolventi měli možnost získat Evropský certifikát psychologa, viz <http://efpa.be/>.

právní problematikou a dalších. Při studiu jsou studenti vedeni k práci s literaturou, ke studiu využívají převážně monografie, méně články. Vývoj v oboru nepostupuje tak rychle jako v přírodních vědách, takže doporučená literatura tolik nestárne.

Druhou významnou skupinou uživatelů jsou akademičtí pracovníci – psychologové působící na univerzitách a ve výzkumných institucích. Důležitou roli hrají instituce zabývající se postgraduálním vzděláváním, jejichž vzdělávací programy mohou být součástí legislativních předpisů (v České republice např. Institut postgraduálního vzdělávání ve zdravotnictví v Praze¹, s dvěma pracovišti v oboru psychologie – Subkatedra Klinická psychologie a Subkatedra Soudní psychiatrie a psychologie), nebo agentury či společnosti působící na soukromé bázi, kdy veškeré kurzy a výcviky jsou plně hrazené frekventanty. Nelze opominout odborníky příbuzných oborů, zejména v sociálních vědách, nověji v kognitivní vědě.

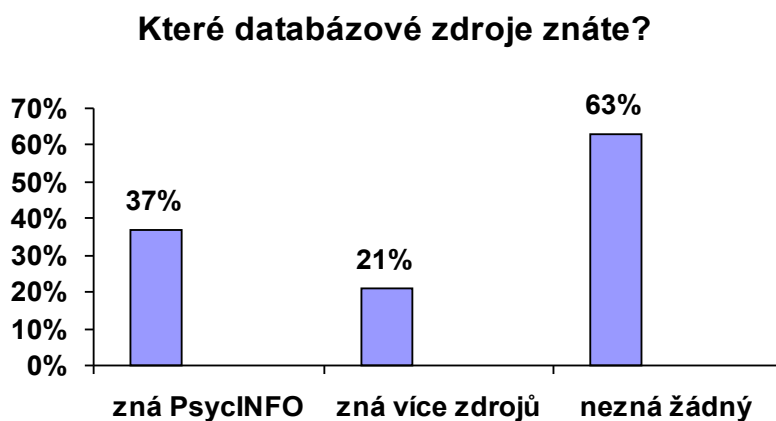
Psychologové z akademického prostředí jsou v českých podmínkách velmi často zapojeni do výuky. Jak pro vlastní výzkum, tak pro práci se studenty využívají nejrůznější dostupné formy informačních zdrojů – z tištěných publikací nejvíce články v časopisech, dále pak monografie, sborníky z konferencí a pak výzkumné zprávy. Nejméně jsou využívány akademické práce (absolventské), neboť chybí přehledný systém jejich zpřístupňování. Využívány jsou online katalogy fondů knihoven a webové stránky vybraných nakladatelství.

Způsoby, jak se psychologové dozvídají o novinkách v oboru, jsou rozmanité. Patří k nim sledování produkce nakladatelů a nabídky knihkupců, studium vybraných časopisů, využívání odkazů uvedených ve studované knize či v článku či informace od kolegy. Sledování a studium zahraničních zdrojů je nutnou součástí vědecké práce, v psychologii je převážně sledována cizojazyčná produkce [KOTRLOVÁ, 2005, s. 56]. Psychologie je jednou z vědeckých disciplín, jež má široké uplatnění v praktické sféře. V České republice s novou legislativou po roce 1989 vznikají soukromé poradenské firmy a agentury, soukromé ordinace klinické psychologie, občanská sdružení zaměřená na psychosociální služby. Informační potřeby pracovníků v těchto zařízeních jsou značně odlišné od potřeb vysokoškolských pedagogů nebo vědeckých pracovníků v základním výzkumu. Také využívání informačních zdrojů se odlišuje [KOTRLOVÁ, 2005]. Informační potřeby odborníků v poradensko-psychologické praxi a studentů oboru psychologie srovnávala ve své rigorózní práci PAVLÍČKOVÁ [2007]. Výzkumem realizovaným mezi poradenskými odborníky potvrdila hypotézu, že v poradensko-psychologické praxi chybí přístup k elektronickým zdrojům odborných oborových

1 URL: <http://www.ipvz.cz>

informací a také povědomí o jejich existenci¹. V druhé, samostatné části šetření mezi studenty psychologie bylo zjištěno, že v oblasti používání elektronických, a zejména databázových zdrojů informací se tito respondenti nesrovnatelně lépe orientují než odborníci z praxe a práce se zdroji jim působí pouze částečné obtíže. Autorka dále uvádí, že navzdory poměrně slibnému povědomí o existujících zdrojích a orientaci v nich však těchto zdrojů využívá stále relativně nízké procento zúčastněných studentů, přestože k nim mají na počítačových sítích univerzit přístup. Na obrázku č. 1 jsou znázorněny výsledky výzkumu – znalost elektronických informačních zdrojů (EIZ) u odborníků v poradensko-psychologické praxi. Znalost EIZ u studentů ukazuje tabulka č. 1.

Obr. č. 1 Výsledky šetření v poradensko-psychologické praxi – znalost EIZ
(Převzato z [PAVLÍČKOVÁ, 2007])



	Zná (%)
PsycINFO	67
PsycARTICLES	61
PSYINDEX	18
Eric	3
Medline	44
EMBASE	8
Bibliografia Medica Českoslovaca	18
Jiné	25

Tab. č. 1 Výsledky šetření u studentů – znalost EIZ (převvedeno na procenta)
(Převzato z [PAVLÍČKOVÁ, 2007])

¹ Do výzkumu byly zahrnuty též tradiční informační zdroje, které zde však vzhledem k zaměření této práce nejsou zmiňovány.

Anketa provedená v září 2004 [KOTRLOVÁ, 2005] uvádí, že z třinácti respondentů působících v poradenské praxi, ale nikoli současně na vysoké škole nebo ve výzkumu (32 %), pouze jeden respondent znal databázi PsycINFO.

V září 2004 se v rámci konference Psychologické dny sešli zástupci českých a moravských kateder psychologie a diskutovali o možnostech, jak prodloužit či nově získat přístup do databáze PsyINFO, popř. do databáze PsycARTICLES, protože k 31. 12. 2004 končil přístup realizovaný z grantu Univerzity Karlovy v Praze. Průzkum přístupů provedený v září 2006 [SKOLKOVÁ, KOTRLOVÁ, 2007] uvádí, že přístup k PsycINFO má katedra psychologie Fakulty sociálních studií a Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny Masarykovy univerzity v Brně a Psychologický ústav Akademie věd ČR (Brno, Praha). Zároveň s tímto přístupem mají také přístup do databáze PsycARTICLES. Tuto databázi jako samostatný modul má přístupnou katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích a Univerzita Palackého mají přístup k databázi PSYINDEXplus with TestFinder. Tabulka se stavem k září 2006 dále uvádí další pracoviště, která sice nezískala přístup i po roce 2004, přesto však jim zůstává přístup k archivu úplných textů databáze PsycARTICLES z let 2003-2004, kdy přístup placený měla. Tabulka s aktualizovanými údaji k 31. 7. 2007 je přílohou č. 1. Lze konstatovat, že i informovanost o přístupech se zlepšila, neboť oproti roku 2004, kdy nebyla na webových stránkách knihoven příslušných pracovišť ani zmínka (s výjimkou Brány k informacím Univerzity Karlovy v Praze), jsou dnes tyto přístupy v případě zakoupené licence zřejmě formou odkazů vedoucích na stránku s autorizačními údaji¹.

4 Elektronické publikování

Psychologie jako humanitní vědecká disciplína využívá informační zdroje především v podobě monografií, článků v časopisech a sbornících, méně již nepublikované výzkumné zprávy a disertace, a to kvůli jejich obtížnější dostupnosti. Speciálním typem dokumentu v oboru psychologie je psychodiagnostický test. Tyto informační zdroje jsou dostupné na internetu v digitální podobě. Mají různé vlastnosti, které ovlivňují míru jejich dostupnosti. Tato kapitola pojedná otázky terminologie, budou vymezeny typy elektronických dokumentů a problematika jejich elektronického zpřístupňování.

Počátky elektronického publikování spadají do přelomu 80. a 90. let 20. století, kdy Tim Berners-Lee vyvinul systém umožňující editování a propojování textů nebo jejich částí

1 Např. katedra psychologie FF UK, <http://psychologie.ff.cuni.cz/knihovna/>

pomocí hypertextových odkazů. Tato služba nazvaná World Wide Web se začala rozšiřovat koncem roku 1993, kdy byla uvedena do provozu první verze graficky orientovaného prohlížeče Mosaic vyvinutého v NCSA¹ ve Spojených státech [SKLENÁK a kol., 2001].

POKORNÝ [1999] popisuje v článku „Elektronické časopisy a jejich vliv na infrastrukturu vědeckých znalostí“ možnosti elektronického publikování a nastiňuje vize pro vědeckou práci v budoucnosti, tak jak je nahlížel před osmi lety. Lze nyní konstatovat, že vize jsou naplněny a v lecčems předstiženy. V současné době je např. komunikace ve vědě bez použití informačních a komunikačních technologií nemyslitelná.

4.1 Terminologická východiska

Elektronické publikování lze definovat jako tvorbu dokumentů s využitím kancelářské výpočetní techniky. Její výsledky zpřístupněné určité skupině uživatelů jsou formou elektronického publikování. Za elektronickou publikaci můžeme tedy považovat v podstatě jakýkoli dokument zpřístupňovaný v elektronické podobě určitému okruhu uživatelů [JEDLIČKOVÁ, 1999]. Tuto definici zpřesňuje výklad České terminologické databáze knihovnictví a informační vědy – TDKIV zdůrazňující vlastnost elektronického (ekvivalentně digitálního²) dokumentu, a to digitální způsob záznamu informací a z něho vyplývající větší nezávislost a oddělitelnost obsahu dokumentu od nosiče dat. Digitální uložení informace umožňuje aplikaci operativnějších individuálních metod práce s informacemi, např. vyhledávání a změny [CELBOVÁ, 2003a-]. Elektronické publikace typu online³ jsou zpřístupňované v lokální nebo globální síti. Offline forma elektronického publikování je pak fixace dokumentů na digitálním nosiči (např. CD-ROM, DVD).

R. Kling a G. McKim definují v roce 1999 elektronickou publikaci (electronic publication) jako dokument šířený primárně prostřednictvím elektronického média. Rozhodujícím je podle autorů distribuční médium, protože elektronickou publikaci lze vytisknout a šířit dále v tištěné formě. Ve shodě s touto definicí jsou články umístěny na webové stránce (ať už s jakýmkoli omezeními a podmínkami) a články šířené prostřednictvím elektronické pošty elektronickou publikací [KLING; MCKIM, 1999].

KLING a MCKIM [1999] dále uvádějí, že termín elektronický časopis (electronic journal) je v tehdejší diskusi o vědeckém komunikačním systému charakterizován roz-

1 National Center for Supercomputing Applications, University of Illinois, <http://www.ncsa.uiuc.edu/>

2 Diskuse na toto téma proběhla v elektronické konferenci <terminologie@cvut.cz>, kde ekvivalence elektronický a digitální byla zpochybněna, neboť termín „electronic“ se používal již v době, kdy byla data ukládána analogovým zápisem, a vztahuje se ke způsobu přenosu dat – elektronickou cestou. Z tohoto vyplývá, že termín „elektronický“ je nadřazený termínu „digitální“ [SVOBODA, 2004].

3 Termín se používá ve dvou pravopisných podobách: on-line i online. Databáze TDKIV uvádí formu online, v této práci je tedy užívána forma dle TDKIV (podobně offline).

pornými způsobem. Nejsou rozlišovány vlastnosti, jako je recenzování, paralelnost elektronické a tištěné formy a další. Vymezuji proto typ „e-journal“ jako editovaný soubor článků, který je distribuovaný převážně předplatitelům v elektronické podobě. Články mohou a nemusí být recenzovány (peer-reviewed).

Do kontrastu s výše vymezeným staví autoři typ „hybrid paper-electronic journal“ (zkráceně „p-e journal“). Zde jde již o soubor recenzovaných článků dostupných sice také elektronickými kanály, primárně je však distribuován v papírové formě. Autoři dále konstatují, že jen málo odborníků rozlišuje mezi výše uvedenými typy elektronických publikací. Typ „p-e journal“ je nazýván často jednoduše „e-journal“. Mnohé vědecké časopisy se přeměňují do podoby „p-e journal“. Autoři se domnívají, že zprávy o exponenciálním nárůstu časopisů typu „e-journal“ znamenají vlastně nárůst typu „p-e journal“. Není to nepodstatné, protože časopisy typu „p-e journal“ přináší dobré jméno a recenzní metody ustanovené v „papírovém světě“ do své elektronické verze. Naproti tomu, nové časopisy typu „e-journal“ musí počítat s problémy v etablování své legitimacy a riziko selhání je vyšší [KLING; McKIM, 1999].

Zdá se, že pro autory byl v té době klíčový problém recenzování odborných textů na internetu a pokusili se tedy o novou terminologii. Z obou termínů se ujal jen „e-journal“, charakterizující převážně časopis šířený pouze v digitální formě. Nicméně terminologická databáze TDKIV termín překládá jako *elektronický časopis* a vymezuje jej volněji jako elektronickou publikaci, která má charakteristiky časopisu a je publikovaná v elektronické podobě dostupné obvykle online. Může se jednat o elektronické verze tištěných časopisů nebo originální časopis dostupný pouze v elektronické podobě (e-zine, web-zine) [CELBOVÁ, 2003b-]. Databáze TDKIV současně uvádí termín *hybridní časopis* jako „elektronický časopis vydávaný a zpřístupňovaný v tištěné i elektronické verzi na internetu nebo na kompaktních discích. Tištěná verze je na rozdíl od elektronického časopisu primární formou publikace hybridního časopisu, elektronická forma je doplňkovou formou, i když někdy může obsahovat příspěvky nezařazené do tištěné verze.“ [MATUŠÍK, 2003-].

Ukazuje se, že zásadní vlastnost publikace určené vědecké obci – recenzování – je obtížné určovat pomocí typologie a je tedy žádoucí věnovat pozornost sdělení nakladatele o vlastnostech konkrétního časopisu.

POKORNÝ [1999] v již zmíněném článku posuzuje elektronické časopisy z hlediska jejich technických možností a dělí je na časopisy první, druhé a třetí generace. První a druhá generace jsou časopisy, které buď zcela kopírují (první generace) nebo

rozšiřují (druhá generace) stávající papírovou formu. Podrobně se věnuje generaci třetí, tj. pouze elektronickým, a jejich novým koncepcím, což jsou archivy preprintů, kombinace databáze s časopisem, publikování „žijících článků“¹, spolupráce v oblasti bádání se speciální podporou publikování a integrace vědeckých časopisů.

4.2 Současné přístupy

Tradičním a stále ještě nezastupitelným způsobem komunikace vědeckých poznatků je článek v recenzovaném časopise. Ukazuje se, že elektronické časopisy všech tří generací vymezených J. Pokorným na internetu své místo mají. Dalo by se říci, že naopak, s rozvojem publikování na internetu (zpravodajské servery, blogy), se elektronickým časopisům vrací některé charakteristiky časopisů tištěných, např. uzavřenost čísel, tradiční rubriky a především uznání odborné obce v případě deklarovaného recenzování článků.

U primárně tištěných časopisů je zveřejňován obsah a abstrakta, eventuálně jeden z článků v úplném textu (často editorial). Další články jsou dostupné s poplatkem, ať již jednotlivě nebo pro celá čísla/ročník. Stále zůstává možnost tištěné verze, předplatné ročníku může umožňovat i přístup k elektronické verzi.

Dalším produktem elektronického publikování je elektronická publikace typu offline, tedy na digitálním nosiči, která podstatně zkracuje cestu od vydavatele ke čtenáři a je dnes bezesporu levnější než tradiční tisky. CD-ROM/DVD se stává často doplňkem tištěného vydání, umožňující tak zařazení multimediálních prvků (animace, zvuk). Oblíbené jsou jako doplňky učebnic či encyklopedie vydané na CD-ROM, dobře se uplatňují jako konferenční sborníky¹.

Mezi elektronické publikace využívané online v psychologii se dále řadí elektronické knihy (ebooks), což bývají z hlediska obsahu převážně odborné výkladové slovníky, encyklopedie, specializované monografie. Databáze TDKIV uvádí tři výklady pojmu elektronická kniha; za elektronickou knihu považuje knihu v digitální podobě (vytvořenou na počítači nebo převedenou do digitální podoby); knihu v digitální podobě vydanou na fyzickém nosiči (např. na CD-ROM); jednoúčelové fyzické přenosné zařízení umožňující jednoduchou manipulaci s textem dokumentu (nahrávání, čtení, vytváření poznámek apod.) [CELBOVÁ, 2003c-]. V této práci je uvažován jen první výklad, tedy

1 Tzv. žijící články jsou aktualizovány autorem, podle J. Pokorného jde o praxi v druhé generaci elektronických časopisů.

1 Překážkou pro širší využití v České republice je však chybějící praxe používání identifikátoru pro digitální objekt, neboť identifikátor ISBN slouží pro tištěné knihy a ISSN pro pokračující zdroje.

elektronická kniha jako ucelený rozsáhlejší text dostupný online v prostředí internetu.

Elektronické knihy jsou dostupné buď formou jednorázového nákupu (obsah se stáhne na pevný disk uživatelského počítače) nebo předplatného (přístup online). Lze si vybrat jednotlivé tituly nebo vydavatelem sestavenou kolekci. Samotný obsah je doplněn – v případě předplatného – pomůckami, jako je možnost označování textu, vkládání poznámek, osobní účet aj. Formát textu bývá v PDF nebo v HTML [VOJTÁŠEK, 2006].

Dalšími typy elektronického publikování jsou blogy, komentáře v diskusních skupinách, kolaborativní systémy typu wiki, osobní webové stránky – stále jde o texty v různých formách, využívající různých aplikačních možností, často v kombinaci s obrázky a dalšími grafickými prvky, které u neformální internetové komunikace hrají významnou roli.

V podobě digitálních textů jsou na internetu dostupné také výzkumné zprávy a disertační práce, a to jak volně, tak s licencovaným přístupem, stejně tak psychodiagnostické testy, které by však, zejména projektivní metody¹, měly být dostupné podle zvláštních pravidel.

4.3 Autorské právo a copyright

Pojem *autorské právo* je vymezováno v databázi TDKIV ve dvou variantách, jednak jako **souhrn právních předpisů** upravujících vztahy vznikající v souvislosti s vytvořením literárních či jiných uměleckých a vědeckých děl a jejich užitím a jednak jako **souhrn osobnostních a majetkových práv** autora zahrnující práva osobnostní (právo na zveřejnění, na autorství a na autorský dohled) a práva majetková (právo dílo užívat a udělit oprávnění k jeho užívání) [HAUZNEROVÁ, 2003-]. Ve Spojených státech lze dílo registrovat u Úřadu pro copyright², který je součástí Kongresové knihovny (český překlad termínu copyright: *chráněné autorským právem; veškerá práva vyhrazena*).

Tato výhrada autorského práva neboli copyrightová doložka (v podobě: © jméno, rok vydání) nemá tedy např. v českém prostředí žádný právní význam, poskytuje však informaci, kdo je autorem díla (nebo vykonavatelem majetkových autorských práv k dílu). Registrace autorského práva se v České republice neprovádí [ČERMÁK, 2004].

V prostředí internetu je ochrana autorských práv složitější. Díla publikovaná na internetu mají stejnou autorskoprávní ochranu jako díla vydávaná v klasické papírové

1 Projektivní metody testování jsou zaměřeny převážně na dynamické charakteristiky osobnosti (potřeby, zájmy, postoje, názory, problémy, konflikty, interpersonální vztahy aj.). Výhodou těchto metod je minimalizace možnosti záměrného zkreslení výsledků respondentem [SVOBODA, 2007].

2 URL: <http://www.copyright.gov/>

podobě, porušení autorských práv je však zde mnohem snadnější a hůře postižitelné.

Ve vědecké sféře je podstatnou otázkou převod majetkových autorských práv na vydavatele, což vede k paradoxu, že je autor nucen zpětně kupovat své dílo. Vydavatel využívá toho, že autor vědeckého článku potřebuje publikovat v recenzovaném časopise, jednak kvůli zveřejnění výsledků své vědecké práce a jednak pro zvýšení své vědecké prestiže [HALUZÍKOVÁ, 2003]. S rozšiřováním publikačních možností na internetu se tato problematika dostává do popředí zájmu. Jednou z možností by mohly být smlouvy uzavírané mezi tvůrci institucionálních repozitářů a jednotlivými vydavateli.

Americká psychologická asociace, která detailně zpracovává problematiku oboru a profese, přistupuje k otázkám copyrightu velmi striktně. Jako vydavatel řady titulů odborné literatury hájí tak spíše své zájmy než vědeckého oboru, jehož poznatky by měly být široce přístupné. Recenzování publikací je zde velmi žádoucí, v konečném důsledku totiž může být poškozen člověk jako jedinec, ať už jako účastník výzkumu, nebo jako konzument psychologických služeb. Přesto a právě proto, že se neustále objevuje množství literatury s tématy „řádoby“ psychologickými, bylo by na místě podporovat šíření ověřených a důvěryhodných poznatků.

Jako odezva na nakladatelské tendence vzniká v roce 2002 Budapešťská iniciativa otevřeného přístupu (Budapest Open Access Initiative¹). Jejím cílem bylo nalezení způsobu, jak zpřístupnit výsledky vědecké práce co nejrychleji a pokud možno bez poplatků ke čtenářům. Jako první krok bylo navrhováno uložit preprint článku do vybraného repozitáře a pak nabídnout text recenzovanému časopisu. V současnosti existují tematicky zaměřené repozitáře (např. CogPrints pro kognitivní vědy, PsyDok pro psychologii) nebo institucionální (převážně univerzitní), které tak umožňují zpřístupnění výsledků svých pracovníků. Rozvoj těchto elektronických archivů závisí na samotných autorech, auto-archivace je dobrovolným aktem.

Někteří komerční vydavatelé podporují otevřený přístup k informačním zdrojům do jisté míry také. Autoři dostávají svolení k auto-archivaci svých článků (preprintu nebo i postprintu). Projekt SHERPA/RoMEO registruje tyto nakladatele v databázi². Americká psychologická asociace je zde označena modrou barvou. Znamená to, že autor může archi-
vovat postprint (tj. konečný koncept po recenzování), podmínky jsou však následující:

1 URL: <http://www.soros.org/openaccess/read.shtml/>

2 URL: <http://www.sherpa.ac.uk/romeo.php>

1. archivovat lze pouze na stránkách autora textu nebo jeho zaměstnavatele
2. musí být uveden copyright a zdroj
3. text musí obsahovat následující prohlášení: *Tento článek nemusí být přesnou kopií finální verze publikované v časopise APA. Nejde o kopii záznamu.*
4. musí odkazovat na domovskou stránku časopisu APA
5. publikovaná verze nesmí být použita
6. autoři z Národních zdravotních ústavů ve Spojených státech (National Institutes of Health – NIH¹) mohou přihlásit článek do Centrály PubMed za 11,5 měsíce po otištění
7. do jiných repozitářů není dovoleno články ukládat.

Podrobnější pravidla uvádí APA na svých stránkách (viz příloha č. 2).

V problematice *otevřeného přístupu* se lze setkat také s pojmem „hybrid journal“. Na webových stránkách knihovny Technologického institutu v Massachusetts² je hybridní časopis definován jako tradiční časopis, který nabízí svým autorům možnost zpřístupnit jejich jednotlivé články komukoli volně na internetu, avšak za další poplatek. Ostatní články v časopise zůstávají přístupné jen v rámci předplatného. Autor platí poplatek buď sám nebo z jiných (institucionálních) zdrojů. Poplatky jsou v různé výši podle nakladatele a titulu časopisu, obvykle se pohybují mezi 2 500 až 3 000 dolary za článek. Tato možnost je relativně nová, počet těchto nakladatelů však od roku 2006 vzrůstá [MIT, 2007].

4.4 Důvěryhodnost informací na internetu se zaměřením na obor psychologie

Tato kapitola se na základě vybraných prostudovaných zdrojů zabývá jednou z vlastností informace – její důvěryhodností. Informaci tu zasazujeme do digitálního prostředí internetu, kde je její důvěryhodnost značně ohrožena. Jsou stručně zmíněna úskalí a přínosy internetu, je vymezen pojem důvěryhodnost informací, možnosti posuzování. Je zmíněno, jakým způsobem může být důvěryhodnost informace na internetu ohrožena a jak ji lze ověřovat. Jako příklad zdroje s různými atributy je zmíněna Wikipedie. Poslední část se zaměřuje na důvěryhodnost informací v internetu v oboru psychologie.

4.4.1 Úskalí a přínosy internetu

Od devadesátých let minulého století je patrný masivní rozvoj internetu. O internetu se hovoří jako o globální informační síti, o světě jako o globální vesnici,

1 URL: <http://www.nih.gov/>

2 MIT, URL: <http://mit.edu/>

o současné době jako o postindustriální éře – informační společnosti. Kritičtí myslitelé se tážou, zda zaujetí pro internet nezastírá reálnou situaci, kdy statistiky uváděly v roce 2000 přibližně čtvrt miliardy uživatelů internetu, z toho zhruba polovina mluvících anglicky a další čtvrtina některým z dalších evropských jazyků (v březnu 2007 využívá internet 1,1 miliarda lidí z celkového počtu 6,5 miliardy na světě [Internet World Stats, 2007]. Rozvoj internetu je podmíněn vyspělostí informační infrastruktury v jednotlivých zemích (podstatnou veličinou je např. „telehustota“ – počet telefonních linek na sto obyvatel, další technologickou možností je rozšiřování bezdrátových sítí) [ČINČERA, 2000].

Hovoří se o dvou pologlobálních vesnicích – zatímco v té první se diskutuje o přenosových rychlostech, ve druhé se ve stejné době řeší problém s nedostatkem potravin a pitné vody, neřkuli přímé ozbrojené konflikty. Není zcela zřejmé, zda si obě části budou schopny porozumět a spolupracovat. Otázka tzv. digitální propasti¹ („digital divide“) se stává stále aktuálnější. Pohlédneme-li na věc z optimističtějšího úhlu, lze se domnívat, že rozvoj informační infrastruktury a internetu přitáhne obchodníky a investory, s nimi bude přibývat pracovních příležitostí a životní úroveň v regionu pak vzroste [ČINČERA, 2000].

Pesimističtější úhel pohledu vidí internet jako činitel rozdělující lidstvo – do dvou stále se vzájemně vzdalujících světů. Studie prováděné v rámci EU ukazují sice souvislost ekonomického rozvoje chudších oblastí s předcházejícími investicemi do informační infrastruktury. Nicméně ukazuje se také, že takový rozvoj není nutně rovnoměrný – např. nově vzniklá pracovní místa nemusí být akceptovatelná pro stávající nezaměstnané. Tyto změny musí doprovázet investice do vzdělávání, do sociální politiky [ČINČERA, 2000]. Varujícím momentem je v některých souvislostech prostředí internetu, obecně nazývané kyberprostor (cyberspace). Pro řadu lidí, zvláště dětí a dospívající mládeže, se může internet stát lákadlem odvracející jejich pozornost od reality skutečné do reality virtuální. Např. od poloviny 90. let je uváděn v amerických školách syndrom závislosti na internetu [ČINČERA, 2000].

Průběžně zveřejňované výsledky celosvětového výzkumu „World Internet Project“ (organizovaného Centrem pro digitální budoucnost – Center for the Digital Future, <http://www.digitalcenter.org/>) např. z hlediska sociálního nevyznívají pesimisticky. V r. 2003 se ukázalo, že internet měl minimální nebo žádný vliv na množství času tráveného s rodinou nebo přáteli, spaním, cvičením nebo zájmy. Jediným ohroženým časem je čas strávený sledováním televize. Dokonce se ukázalo, že uživatelé internetu jsou často sociálně aktivnější než jeho neuživatelé. Díky elektronické poště a aplikacím typu instant

¹ Někdy je užíván také termín „digitální rozdělení“.

messaging se internet také stává nástrojem pro navazování vztahů, uživatelé internetu komunikují s ostatními spíše více, ne méně než jeho neuživatelé [ŠMAHEL, 2004].

Na internetu se formuje svébytná kyberkultura obývaná těmi, pro které se internet stal dominantní sférou života. Na internetu existují virtuální komunity vzniklé z interaktivních her online, jiné směry kyberkultury jsou spjaty s anarchismem (např. hackeři) či hnutí nejrůznějších autonomních zón. Kyberkultura se tak vědomě odtrhává od reálného světa, příkladem je Deklarace nezávislosti kyberprostoru (autorem deklarace je John Barlow). Problémem se mohou jevit právní i etické otázky provozu samotného internetu. Nesnadno je řešitelná otázka ochrany autorských práv, diskuse vyvolávají snahy o cenzurování. Zjistilo se však, že kyberspolečenství je schopno částečně proti některým negativním jevům na internetu samo bojovat, Činčera [2000] zmiňuje organizace soustřeďující se na boj proti spammerům – firmám zahlcujícím síť nevyžádanou inzercí.

Výrazným přínosem internetu je vyšší míra vlivu veřejnosti na státní správu. Internet se stává médiem, na němž orgány státní správy a samosprávy povinně publikují netajné projednávané materiály, které jsou takto k dispozici občanům. Ti pak mohou zpětně reagovat [ČINČERA, 2000].

4.4.2 Důvěryhodnost informací

Jednou ze stěžejních otázek při využívání informací na internetu je jejich důvěryhodnost, tj. zda jsou objektivně správné a pravdivé. V tomto prostředí je totiž identifikace chybné informace poměrně obtížná a pojem důvěryhodnost zde získává ještě větší význam. To, že informační zdroj obsahuje chybnou informaci, nemusí nutně znamenat problém, pokud jsou uživatelé schopni tyto informace odlišit. Je třeba si uvědomit, že téměř každý může vytvořit svou webovou prezentaci, navíc zcela anonymně nebo dokonce s cizí identitou. Motivace pro vytváření webových sídel je různá (např. zábava, komerční zájmy, ale i podvody). Rozhodnutí o důvěryhodnosti informací je potom poměrně náročné [VÍTŮ, 2005].

Problémem je také relativní uzavřenost systému. Při posuzování důvěryhodnosti webového sídla často spoléháme na jiná sídla, sledování ostatních sídel, ze kterých vedou na námi posuzované sídlo hypertextové odkazy (a také sídel, na která vedou odkazy z námi posuzovaného sídla) vytváří možnost pro posouzení důvěryhodnosti. Pokud však nemáme nějaký nezávislý základ pro hodnocení (jiný zdroj než internet, naše předchozí znalosti), existují zde dvě nebezpečí. Jednak se můžeme pohybovat v uzavřeném kruhu, jednak můžeme jeden nekvalitní zdroj posoudit pomocí jiného nekvalitního zdroje. Se závislostí

zdrojů se setkáme i u sídel, která odkazy propojena nejsou. Shodují-li se dva nebo více zdrojů, nemusí to ještě znamenat, že je informace důvěryhodná. Zkopírovat stejnou informaci na několik různých webových sídel je velmi jednoduché [VÍTŮ, 2005].

4.4.2.1 Vymezení pojmu důvěryhodnost informací

Důvěryhodnost informací je složitý pojem. Sledujeme vzájemný vztah mezi charakteristikou zdroje, sdělením a příjemcem. Je tu úzká souvislost se spolehlivostí, přesností, autoritou a kvalitou a je od nich téměř neoddělitelná. Otázka atributů důvěryhodné informace byla studována různými disciplínami, včetně psychologie, filosofie, sociologie a marketingu. Informační věda zkoumá častěji způsoby, jak hodnotit kvalitu informace než jak hodnotit její důvěryhodnost. Pozornost je věnována vlastnostem informací, které důvěryhodnost přesahují (např. relevance). Nicméně i tady je důvěryhodnost podmínkou kvality informačních zdrojů. Důvěryhodnost vnímáme jako kvalitativní vlastnost. Vnímání důvěryhodnosti spočívá v současném vnímání více dimenzí. Naprostou většinou výzkumných pracovníků jsou uváděny dvě klíčové složky důvěryhodnosti – věrohodnost a odbornost [VÍTŮ, 2005].

K věrohodnosti jsou řazeny: nezaujatost, nestrannost, nepředpojatost, objektivnost, pravdivost, spolehlivost, správnost, platnost, čestnost, poctivost. K odbornosti a odborné způsobilosti pak: zkušenost, praxe, inteligence, význam, vliv, působivost, informovanost, erudice [VÍTŮ, 2005].

Jsou vymezeny čtyři typy důvěryhodnosti:

1. vycházející z obecných předpokladů vnímajícího, z domněnek a stereotypů v dané kultuře: např. typ domény, počet zobrazení na počítadle, frekvence aktualizace
2. vycházející z informací získaných od třetí strany: např. ocenění neziskového spotřebitelského magazínu, rada osobní lékaře, přítele, odkaz z autoritativního webového sídla
3. vycházející pouze z vzhledu: např. profesionální design webové stránky, přítomnost citací
4. vycházející z přímé zkušenosti: např. snadná navigace, funkční odkazy, přiměřeně rychlé načítání, rychlé získání odpovědi na otázku, informace získané v minulosti se ukázaly jako bezchybné a vyvážené [VÍTŮ, 2005].

4.4.2.2 Indikátory důvěryhodnosti

Na internetu byla již publikována pravidla pro hodnocení webových prezentací, které používají indikátory důvěryhodnosti korelující s důvěryhodností. Webové sídlo, které

má indikátor důvěryhodnosti, musí obsahovat správné informace s větší pravděpodobností než sídlo, které tento indikátor nevykazuje [VÍTŮ, 2005]. Bylo zjištěno, že např. sídlo se správnými informacemi o lidském zdraví obsahuje s třikrát větší pravděpodobností logo HONcode než sídlo s nesprávnými informacemi. HON Code of Conduct je garance nevládní mezinárodní organizace Zdraví na síti (Health On the Net), založené v červenci 2002 jako poradní orgán OSN. Stránky, které chtějí vystavovat logo HONcode, musí dodržet zásady pro důvěryhodnost poskytovaných zdravotních informací na stránkách o medicíně a o zdraví [HONcode ,2007].

Řada publikovaných pravidel pro hodnocení informací však není založena na empirických datech, ale na názorech expertů. Není pak jasné, zda rysy webových sídel, o kterých si tito experti myslí, že jsou indikátory důvěryhodnosti, s důvěryhodností opravdu korelují. Uživatelé také musí těmto indikátorům důvěryhodnosti správnou mírou důvěřovat, jinak zůstávají stále příliš důvěřiví nebo skeptičtí, nelze jim tedy jednoduše říci, jakou míru důvěry mohou k jednotlivým indikátorům mít. Indikátor důvěryhodnosti by měl být také obtížněji padělatelný. Technika hodnocení důvěryhodnosti je však známa hodnotícím i hodnoceným, webová sídla s nesprávnými informacemi mohou být tedy navržena také tak, aby vypadala jako důvěryhodná [VÍTŮ, 2005].

4.4.3 Wikipedie jako rozporuplný příklad

Wikipedie (kombinace slov *wiki* a *encyklopedie*)¹ je dnes již známá online encyklopedie. Má dvě přednosti: je zdarma a může do ní přispívat, kdo chce. Každý může vytvářet hesla a zpřístupňovat je ostatním uživatelům. Wikipedie se tak rozrůstá rychlým tempem a postupně plní předsevzetí svých autorů. Stává se tedy nejrozsáhlejší databází znalostí na internetu, je dostupná a nezávislá. Znalosti do ní přibývají tak, jak je uživatelé vytvářejí, ne tedy podle toho, jak vydavatel naplánuje evoluční cyklus jejího produktu. Není závislá na počtu abonentů, protože žádné platící nemá, neřídí se úspěšností papírové edice. Nemá za sebou žádnou tradici, již se mohou zaštitit encyklopedie Britannica nebo Ottův slovník naučný, a přesto uživatelé posílají dobrovolně finanční příspěvky. Existují studie, které dokladují, že přesnost této encyklopedie je poměrně vysoká, a existují weby, které její části kopírují podobně, jako se používají obrázky a mapy z aplikace Google Maps [BEDNÁŘ, 2006].

Otázkou je, nakolik se dá se Wikipedii věřit. Lze se domnívat, že odpověď na tuto

¹ Termínem *wikipedie* se překládá název projektu internetové encyklopedie Wikipedia, který existuje v řadě jazykových mutací, včetně české. Termínem je často myšlena celá encyklopedie, nikoli jen její česká „odnož“.

otázku není ve výsledku nějakého výzkumu, který Wikipedii porovná s dalšími zdroji, ale někde jinde. Totiž v individuální ochotě uživatele akceptovat něco, nad čím neexistuje de facto žádná oficiální kontrola. Je třeba si uvědomit, že Wikipedie je soubor mnoha článků od různých a nesourodých autorů a její využívání vyžaduje patřičnou dávku kritického myšlení.

Články Wikipedie nesmí obsahovat žádné dosud nepublikované teorie, data, sdělení, pojmy, argumenty nebo myšlenky ani žádné analýzy nebo syntézy již publikovaných dat, sdělení, teorií, argumentů nebo myšlenek. Za syntézu se nepovažuje shromažďování a uspořádávání informací ze zdrojů. Wikipedie tedy není místem pro publikaci výsledků *vlastního výzkumu*¹. Jediným způsobem, jakým lze dokázat, že publikované údaje nejsou z vlastního výzkumu, je důsledná ověřitelnost všech důležitých informací v obsahu článku z důvěryhodných zdrojů.

Pravidlo, které zakazuje vlastní výzkum, je jedním z tří základních pravidel vytváření článků Wikipedie. Další dvě pravidla jsou *nezaujatý úhel pohledu* a *ověřitelnost*. Dodržování těchto pravidel má zásadní vliv na kvalitu materiálů, které jsou akceptovány v hlavním jmenném prostoru Wikipedie. Tato pravidla by ale neměla být interpretována odděleně, ale měla by být chápána jako kompaktní celek [Wikipedie, 2007].

Důvěryhodným a tudíž respektovaným zdrojem jsou odborné publikace, knihy publikované známými akademickými nakladatelstvími, univerzitní publikace a případně i tisky, které vydávají obecná nakladatelství, pokud jsou respektovány odbornou veřejností a jejich publikace se používají pro výuku. „Neakademické“ subjekty není možné jednoduše zařadit mezi respektované zdroje. Obecně sice platí, že mnohá vydavatelství mají snahu být důvěryhodným zdrojem, ale existují i časopisy a knihy vydávané vlastním nákladem, které mohou zastávat extrémní politické nebo náboženské názory. Ty pak za důvěryhodné označit nelze. Pro posouzení důvěryhodnosti zdroje je nezbytné klást mnohé otázky, např.:

- Je zdroj neutrální se snahou o objektivitu, otevřeně přívrženecký, nebo fanatický?
- Jak velká je čtenářská základna?
- Jaké renomé má vydavatel?
- Vydává dokument v principu jedna osoba, nebo se na obsahu podílí velký a stabilní kolektiv?
- Existuje zavedený způsob nezávislého ověřování informací? [Wikipedie, 2007]

1 Termín „vlastní výzkum“ ve Wikipedii označuje informaci, kterou wikipedisté přidali do textu článku, přestože tato informace ještě nebyla publikována žádným důvěryhodným zdrojem. V tomto kontextu termín označuje všechny dosud nepublikované teorie, data, sdělení, argumenty nebo myšlenky nebo jejich interpretace, analýzy.

4.4.4 Jak ověřovat informace na internetu v oboru psychologie

V oboru psychologie nabízí internet nepřehledné množství informací. Problémem se však stává jejich důvěryhodnost, jak bylo uvedeno výše. Psychologie jako jedna z věd o člověku se často potýká se subjektivizujícími závěry a není jednoduché odlišit poznatky vědecké psychologie od laických znalostí psychických zákonitostí. Umět rozpoznat kvalitu informací v oboru psychologie tedy může být obtížnou úlohou. Za odborné psychologické poznatky bývá vydáváno „kdeco“, obor bývá směřován s astrologií, psychotronikou a jinými činnostmi nezakládajícími se na vědeckých metodách. Bohužel k tomu někdy přispívají absolventi psychologie sami. Do hry navíc vstupuje komerce s řadou negativních jevů jako je klamavá reklama, nedostatečná legislativa a nízké etické povědomí [KOTRLOVÁ, 2005].

Zkoumat spolehlivost a důvěryhodnost zdrojů informací z oboru psychologie nalezených na internetu je tedy nezbytné. Psychologové jsou zvyklí kriticky hodnotit články v odborných časopisech včetně shromážděných výzkumných dat. Totéž je třeba aplikovat na informace na internetu. Článek v časopise si obvykle získá důvěru psychologa, protože je publikován v autoritativním zdroji, byl recenzován odborníkem v oboru a obsahuje další reference na vědecké práce. Lze totéž říci o článku na internetu?

Na webových stránkách katalogu internetových zdrojů pro vzdělávání a výzkum Intute¹ je nabídnuto pět jednoduchých otázek, se kterými je doporučováno pracovat při první návštěvě konkrétních stránek. Zde jsou rozšířeny o další doplňující otázky.

1) Původ, autorství (KDO?)

Lze určit autora stránek? Jaká je jeho kvalifikace a kde působí? Je uznávaným odborníkem v tématu, o kterém píše? Je uveden seznam dalších publikací? Publikuje v uznávaných časopisech? Je uveden odkaz na další informace o autorovi?

Může jít o prezentaci organizace v oboru: mezinárodní nebo národní vědecké společnosti. Je uvedeno sídlo společnosti a statutární orgány, které zastupují členy? Je uveden kontakt na správce stránek?

2) Téma, obsah a určení (CO?)

Co konkrétně je obsahem stránky? Pro koho je určena? Jak je téma prezentováno? Vyhledávač často zobrazí stránku ve „spodních vrstvách“ webovského sídla, informace o obsahu jsou však uvedeny na tzv. hlavní stránce. Je vhodné si také prohlédnout záhlaví stránky, její celkové rozvržení, styl vystavených sdělení. V zápatí stránky by měla být

1 URL: <http://www.vts.intute.ac.uk/tutorial/psychologist>

uvedena informace o autorství, kontaktní osoba, datum vytvoření nebo poslední revize stránek.

3) Umístění (KDE?)

Může být významné vědět, zda je nalezená informace publikována komerční, politickou, akademickou nebo obchodní organizací nebo jde o soukromé webovské sídlo. Jde o oficiální stránky univerzity, státní organizace, nevládní organizace nebo je stránka na portálu s bezplatným hostingem? Lze zjistit majitele domény? Některé příklady zamýšlených určení, které však nemusí platit:

- .ac.uk – britské akademické instituce
- .org – neziskové organizace
- .edu – americké akademické organizace
- .co.uk – komerční britské společnosti
- .com – komerční webovská sídla
- .uk, .nl, .ru, .de, .nz, .au, .cz jsou národní domény 1. řádu (Velká Británie, Nizozemí, Rusko, Německo, Nový Zéland, Austrálie, Česká republika).
- .eu – doména pro různé evropské organizace².

4) Přesnost, aktuálnost (KDY?)

World Wide Web má pověst rychle se měnícího informačního zdroje. To však může být zavádějící, aktualizace celé řady webovských sídel závisí na ruční práci, což je důvod zastarávání informací. Je vhodné se ptát: Kdy byla stránka vystavena? Kdy byla naposledy aktualizována? Odpovídá obsah současnosti? Je důležité vědět, kdy byla informace publikována, protože může být zastaralá a popřípadě nahrazena novější. Jsou zmíněny použité zdroje? Podle data referencí lze usuzovat na stáří vystavených informací.

5. Důvod (PROČ?)

Lze najít mnoho různých přístupů, jak rozumět chování lidí na internetu, ale řada z nich může obsahovat politické, ideologické, ekonomické nebo osobní předsudky. Z tohoto důvodu je nezbytné zjistit, zda je dokument publikován na komerčním, vzdělávacím serveru nebo na serveru nějaké organizace. Je nějaký důvod domnívat se, že je zdroj zaujatý? Proč webovské sídlo vzniklo? Co chce autor dosáhnout publikovaným sdělením? Jedním z indikátorů osobních stránek bývá výskyt tildy (~) v adrese, která ukazuje na soukromý webový prostor autora v rámci např. univerzitních stránek. V současnosti však je

2 Právě zde se ukázalo, jakým obchodním artiklem doména je, srv. smysl názvu této domény s adresou: <http://www.psycholog.eu/>.

dávána spíše přednost publikování formou blogu, který lze jednoduše editovat.

4.4.5 Další kritéria

Každá stránka má i své originální grafické zpracování. BOLDIŠ [2003] uvádí, že filozofie grafického zpracování je podobná jako u tištěných materiálů – seriózní zdroj má střízlivou, někdy přímo konzervativní podobu. Výrazně barevné, překombinované stránky s animacemi nepůsobí seriózně [BOLDIŠ, 2003]. Profesionální design webové stránky důvěryhodnost tedy zvyšuje. Uživatelé internetu mají tendenci spojovat kvalitu vzhledu webové stránky s kvalitou informací, výrobků nebo služeb, které stránka nabízí. Jednoduché a přitom přehledné webové stránky jsou přijatelné, stránky obsahující četné, ale navzájem nesladěné grafické prvky nikoliv. Rušivě působící barevné kontrasty naznačí, že webové stránky nejsou dílem profesionála, pozornost je třeba věnovat i volbě vhodného fontu písma [SCISOFT, 2007]. Užití různých pohyblivých ikoněk a animací je přijatelné ještě tak pro osobní stránky, nikoli již pro stránky institucí.

Významnými se jeví vztahy k dalším stránkám – v prostředí internetu „přežívají“ zajímavé a přínosné stránky. Ty jsou pak citovány a odkazovány z dalších stránek. Může se jednat o zajímavý zdroj, ale tento samotný fakt není vypovídající – musí být podepřen na základě dalších kritérií. Výše uvedená kritéria mohou být při ověřování kvality informací významnou pomocí. BOLDIŠ [2003] zdůrazňuje, že je nutné ověřování podepřít dalšími kroky, má-li být důkladné:

- prověření informací alespoň ze dvou autorizovaných zdrojů,
- zjištění dalších informací o autorovi a jeho vztahu k publikovaným informacím.

Autorizovanými zdroji jsou zde míněny takové, které jsou považovány za věrohodné a je možné dohledat jejich původ. Mohou to být např. encyklopedie, kompendia, slovníky, adresáře nebo bibliografie. Některé pochází z původních tištěných zdrojů, jiné jsou specifické pouze pro internet. Dohledání dalších informací o autorovi souvisí s výše uvedeným bodem. Kromě různých slovníků, kompendií a zdrojů typu „Who is who“ je možné využít i různé vyhledávače. Důležitá je podle BOLDIŠE [2003] především identifikace autora (není smyšlený), jeho odborný kredit (působí v oboru, zabývá se touto problematikou delší dobu) a ohlasy na něho a na jeho články (pozitivní i negativní kritika). Příklady některých autorizovaných zdrojů, které jsou vhodné pro ověřování:

- Encyklopedia Britannica (<http://www.britannica.com/>)
- Merriam-Webster Online (<http://www.m-w.com/>)
- The Electronic Directory of the European Institutions (<http://europa.eu.int/idea/en/rechind.htm>)
- Marquis Who'sWho (<http://www.marquiswhoswho.com/>)

Internet je bezpochyby svobodným médiem a se svobodou slova je spojena odpovědnost a kritičnost. Obě vlastnosti by měly být krédem autorů i uživatelů, kteří tak mohou k důvěryhodnosti publikovaných informací více přispívat.

5 Výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů

V této kapitole jsou prezentovány výsledky analýzy a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů z oboru psychologie – časopisy typu online, archivy elektronických textů, digitální knihovny, databáze úplných textů, elektronické knihy a slovníky, kolaborativní systémy typu wiki, osobní webové stránky a blogy vědců, portály a rozcestníky). Jednotlivé dílčí části jsou věnovány základní charakteristice zdrojů, jejich důvěryhodnosti, prezentaci jejich vlastního obsahu, uspořádání a zejména zpřístupňování a šíření těchto zdrojů směrem k uživatelům.

5.1 Terminologie a typologie zdrojů

Pojem *plnotextový zdroj* byl zmíněn již v kapitole 3.2. Jde o doslovný překlad z anglického *fulltext¹ resource*. Databáze TDKIV tento pojem neobsahuje, definuje však pojmy podřazené – *plný text* (úplná verze textového sdělení zpřístupněná při jeho komunikování formou elektronického dokumentu. Obvykle se vymezuje negativně jako protiklad k redukovanému textu nebo k bibliografické informaci o dokumentu [KUČEROVÁ, 2003a-]) a *plnotextová databáze* (textová databáze, jejíž datovou základnu tvoří plné texty dokumentů. Obvykle se jako plnotextová označuje databáze umožňující plnotextové vyhledávání podle textových řetězců za pomoci invertovaného souboru [KUČEROVÁ, 2003b-]).

Plnotextový zdroj lze tedy chápat jako informační zdroj obsahující úplné texty dokumentů. Domnívám se, že pojem *úplný text* lépe vystihuje povahu konkrétního textu – článku, knihy než termín *plný text*. V prostředí internetu lze očekávat využívání možnosti

¹ Těž psáno v podobě *full text*, *full-text*.

texty upravovat/revidovat, přesto je text/dokument vždy „uzavřen“, tedy *úplný*, k určitému datu, které by mělo být u něj uvedeno stejně tak jako datum eventuální revize. V následujícím textu je tedy dána přednost této variantě.

BRATKOVÁ [2005] v článku „K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů“ uvádí a detailně objasňuje pojmy vztahující se k elektronickým zdrojům v prostředí internetu. Pro toto prostředí je podle této autorky sporné užívání pojmu „dokument“, které již nepostačuje k zahrnutí dalších forem informací, jež jsou prostřednictvím internetu komunikovány. Uvažuje o používání pojmu „nedokumentové informační prameny (zdroje)“, což je vyloženo jako „nehmotné“ informační zdroje, které zajišťují vysílání a přenos informací prostřednictvím energie [NOVÁKOVÁ, 1983; STRAKA, 1990, cit. v BRATKOVÁ, 2005]. Uvažujeme-li o typech informačních zdrojů převážně využívaných v oboru psychologie, jsou to stále dokumenty v tradiční podobě – články, knihy, jejichž širší využívání podporuje elektronická forma, aniž by měnila obsah dokumentu. Novými typy užívanými v oboru mohou být takové „nedokumentové informační prameny“, které se vyznačují interaktivností, dynamičností, multimediálností a hypertextovostí (viz příklady uvedené v úvodu této části).

K hlavním a podstatným kritériím pro typologii internetových informačních zdrojů patří typ přenášených informací a jejich formát [BRATKOVÁ, 2005]. V oblasti tvorby popisných metadat sloužících k obecnému popisu zdrojů za účelem jejich vyhledání, identifikace a výběru je v současné době zřejmě nejvýznamnější iniciativa mezinárodního virtuálního společenství DCMI (Dublin Core Metadata Initiative) [Dublin Core, 2007a]. Jde o jednoduchý metadatový standard (známý pod zkratkou DC), nicméně dostatečně propracovaný, univerzální a flexibilní. DC vytipovává základní vlastnosti společné všem typům intelektuálních výtvorů (kniha, článek, obraz, fotografie, hudební dílo, program, webová stránka apod.) bez ohledu na jejich formu a způsob realizace [BARTOŠEK, 2004].

V současné době tvoří základní specifikaci DC celkem patnáct prvků – metadat. Významnou částí (Section 5) je typologie informačních zdrojů. Poslední verze typologie DC [Dublin Core, 2006] uvádí těchto dvanáct typů (abecední uspořádání dle angličtiny)¹ :

- Sbíрка (Collection) – agregát jednotek popisovaných jako skupina;
- Soubor dat (Dataset) – informace kódované v definované struktuře, určené pro přímé strojové zpracování;

¹ Typologie se od roku 2004 nezměnila, překlad do češtiny je převzatý z [BRATKOVÁ, 2004].

- Událost (Event) – zdroj s netrvalým a časově omezeným výskytem;
- Obraz (Image) – symbolická vizuální reprezentace jiná než text (obraz v elektronické či fyzické formě);
- Interaktivní zdroj (Interactive Resource) – zdroj, který vyžaduje interakci s uživatelem;
- Pohyblivý obraz (Moving Image) – série vizuálních reprezentací, které, když jsou ukazovány, vyvolávají dojem pohybu;
- Fyzický objekt (Physical Object) – neanimovaný trojrozměrný objekt (předmět nebo látka);
- Služba (Service) – systém zajišťující jednu či více funkcí pro koncové uživatele;
- Program (Software) – počítačový program ve zdrojové či kompilované formě;
- Zvuk (Sound) – zdroj, jehož obsah je určen především k poslechu;
- Stálý obraz (Still Image) – statická vizuální reprezentace;
- Text (Text) – zdroj, jehož obsahem jsou především slova ke čtení.

Většinu těchto typů lze mezi informačními zdroji z oboru psychologie nalézt.¹ Nejčastějším a tedy nejvíce využívaným je typ č. 12 – text, dále pak typ č. 1 – sbírka (což může být např. sbírka textů – časopis, e-book – vyznačující se právě tou vlastností, že jsou ve sbírce obsaženy). Další typy již méně, typ č. 4, 11, 6 a 10 spíše v užších specializacích oboru, typem č. 3 – událost časově omezená – by mohlo být např. webovské sídlo konkrétní odborné konference. Typ č. 2, 5 a 9 a částečně i 7 by mohl sloužit pro psychodiagnostiku, typ č. 8 – služba např. zasílající upozornění na nové „přírůstky“ na konkrétních stránkách. Databázi bibliografických záznamů s připojenými úplnými texty dokumentů lze považovat za sbírku (Collection), byť bude zřejmě značně rozsáhlejší co do objemu dat než např. webovské sídlo elektronického časopisu s úplnými texty článků. Uživatelské rozhraní takové databáze s dalšími přídatnými prvky však může být již službou (Service). Pro základní popis jednotlivých reprezentantů informačních zdrojů byl zvolen soubor patnácti metadatových prvků DC, přičemž je využita česká verze vytvořená Knihovnicko-informačním centrem Masarykovy univerzity v Brně [Knihov.-inf.centrum, 2006]. Pro názornost jsou uvedeny v příloze č.3.

¹ Existují také tzv. subjektivní informační zdroje, což jsou např. jakékoli výpovědi klienta v psychologicko-poradenském procesu. V této práci je však psychologie nahlížena výhradně z pohledu informační vědy a její terminologie.

5.2 Metodika výběru zdrojů pro analýzu

K výběru zdrojů s výjimkou těch nejznámějších (databáze Americké psychologické asociace, databáze Centra pro informační zdroje v oblasti vzdělávání ve Spojených státech¹ aj.) byly využity citace publikujících odborníků v oboru a speciálně zaměřené portály a rozcestníky, konkrétně:

- PSYCLINE : Your Guide to Psychology and Social Science Journals on the Web [GÜNTHER, 2001]. URL: <<http://www.psycline.org/>>;
- Social Psychology Network : Web Links by Psychology Subject Area [PLOUS, 2007]. URL:<<http://www.socialpsychology.org/psylinks.htm>>;
- International Union of Psychological Science [International Union, 2004]. URL: <<http://www.iupsys.org/>>;
- DOAJ : Directory of Open Access Journals [Lund University Libraries, 2007], URL:<<http://www.doaj.org/>>;
- *PsychLinker* [ZPID, SULB, cit. 2007], URL: <<http://www.zpid.de/redact/category.php?cat=1>>;
- HELLER, D.; MERTIN, V.; SOBOTKOVÁ, I. (eds.). *24. psychologické dny 2006 : Prožívání sebe a měnícího se světa : sborník příspěvků z konference, 7. — 9. září 2006, Olomouc*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, katedra psychologie ve spolupráci s Českomoravskou psychologickou společností, 2007. [Příloha CD-ROM s úplnými texty příspěvků]. ISBN 978-80-7308-185-0;
- PSYCLINE : Your Guide to Psychology and Social Science Journals on the Social Psychology Network : Web Links by Psychology Subject Area [PLOUS, 2007]. URL:<<http://www.socialpsychology.org/psylinks.htm>>.

¹ Education Resources Information Center - ERIC

Doplňkově byly využity internetové vyhledávače (např. Google, Yahoo, Live aj.). Předběžnou analýzou bylo vybráno několik zdrojů jednoho typu, z nichž byl zvolen jeden reprezentant splňující následující podmínky:

- jevil se jako dostatečně důvěryhodný (při posuzování bylo využito metodiky popsané v části 4.4.5);
- byl reprezentativní z hlediska bohatosti obsahu;
- obsahoval většinu hodnot pro metadatový popis DC;
- byl eventuálně jinak zajímavý (je pak popsáno konkrétně).

Jednotlivé typy informačních zdrojů jsou řazené z hlediska jejich obsahu, přičemž za nejcennější jsou považovány recenzované pokračující zdroje, úložiště úplných textů a plnotextové databáze.

Elektronické slovníky a knihy (ebooks) jsou již řidčeji využívány a kolaborativní systémy, blogy a osobní webové stránky vědců jsou považovány za neformálnější informační zdroje vykazující se větší chybovostí. Jako poslední jsou zařazeny specializované portály a rozcestníky, které neobsahují úplné texty, ale často k nim směřují. Diskusní skupiny se jevíly nejvíce subjektivní a vzhledem k zaměření práce na vědecké informace nejsou prezentovány vůbec.

5.3 Pokračující zdroje

5.3.1 *Tištěné časopisy s elektronickou verzí*

Tradiční vydavatelé stále vydávají tištěné časopisy, jejichž obsah často zpřístupňují na webových stránkách formou předplatného. Typickým příkladem je nakladatelský dům Hogrefe & Huber Publishers, který je zaměřen více na německy mluvící země. Vydává 29 časopisů z oboru psychologie. Na stránkách provozuje plnotextovou databázi PsyCONTENT, kde kromě své produkce (PsyJOURNALS, TestInform, PsyCOLLECTION) poskytuje také přístup do některých databází Americké psychologické asociace. Vydavatel je zapojen do sítě CrossRef¹. Časopisy jsou indexovány v databázích PsycINFO, PsyJOURNALS a PSYINDEX. Mezi indexujícími databázemi jsou uvedeny i PsyLIT a e-psyche, tyto však již neexistují.

¹ Jde o systém umožňující vzájemné propojování citací s využitím DOI (Digital Object Identifier) v síti nakladatelů (<http://www.crossref.org/>).

Za reprezentanta tištěných časopisů s elektronickou verzí byl zvolen **Časopis psychologie zdraví**:

- *Zeitschrift für Gesundheitspsychologie*. Hogrefe & Huber. 1993-, Jhg. 1, Nr. 1. Bonn : Hogrefe & Huber, 1993-. 4x ročně. Dostupné též na WWW: <http://www.hogrefe.de/index.php?mod=zeitschriften&action=1&site=zgp>. ISSN 0943-8149.

Časopis je vydáván v německém jazyce. Má redakční radu, ale neuvádí se, že by články byly recenzovány. Německá i anglická abstrakta jsou **zpřístupňována** na stránkách vydavatele bezplatně se záběrem od roku 1995, úplné texty článků jsou dostupné za poplatek (tzv. pay-per-view).

Uživatelské rozhraní nabízí vysoký komfort jak v grafickém zobrazení, tak v možnostech vyhledávání (jednoduché i rozšířené, pouze v metadatech). Systém PsyJOURNALS využívá maximálním způsobem hypertextu, vzájemné propojení umožňuje prohledávat celé ročníky, vyhledávat články od konkrétního autora mezi všemi tituly vydávanými v tomto nakladatelství.

Autorskoprávní politiku v oblasti časopisů (Journal Policy) řeší vydavatel podobně jako Americká psychologická asociace (viz příloha č. 2) s malými odlišnostmi. Autoři příspěvků v časopisech vydavatelství Hogrefe jsou oprávněni zpřístupnit poslední verzi svého rukopisu po přijetí redakcí na stránkách svých nebo svého zaměstnavatele pouze nekomerčním způsobem za těchto podmínek:

1. K zveřejnění autorem může být použita poslední verze rukopisu, nikoli verze zpracovaná vydavatelem a to až 12 měsíců po otištění.
2. Článek musí být označen copyrightovou doložkou (tj. název časopisu, číslo svazku, © [rok], [vydavatel]) a opatřen odkazem k odpovídající webové stránce časopisu na stránkách vydavatele.

3. Musí být připojena poznámka: „Tento text neodpovídá plně publikovanému textu v časopise. Není kopií publikovaného článku a nemůže být odtud citován.“

Vydavatel nedovoluje archivovat text v jiném repozitáři než v repozitáři vydavatele.

Vydavatel neposkytuje elektronické verze publikovaných článků. Pořizování kopií publikovaných článků za účelem dalšího šíření není dovoleno [Hogrefe, 2006].

Na obr. č. 2 lze vidět část obsahu časopisu s řadou dalších údajů. Další popisné údaje podle DC uvádí tabulka č. 2.

Back to: [PsyJOURNALS](#) \ [Journal](#)

Journal Issue



Volume 15, Number 3 / 2007

Journal	Zeitschrift für Gesundheitspsychologie
Publisher	Hogrefe Verlag
ISSN	0943-8149
Collection	PsyJOURNALS
Pages	95-140

Editorial View | Expanded List View

9 Articles

Access to all content Access to some content Access to no content

<input type="checkbox"/>	Stressprävention für Jugendliche	95-108
	Category: Originalia	
	DOI: 10.1026/0943-8149.15.3.95	
	Authors: Mirko Fridrici and Arnold Lohaus	
	Text: PDF (123 kb) HTML	
<input type="checkbox"/>	Eine 4-Länder-Studie über sexuelles Schutzverhalten bei Jugendlichen	109-118
	Category: Originalia	
	DOI: 10.1026/0943-8149.15.3.109	
	Authors: Lisa M. Warner, Cynthia Hohmann, Sonja Böhmer-Lasthaus, Aleksandra Luszczynska, Bettina F. Piko, Frederick X. Gibbons and Mert Teközel	
	Text: PDF (93 kb) HTML	

Obr. č. 2 Část obsahu časopisu *Časopis psychologie zdraví*

Název	Časopis psychologie zdraví [Zeitschrift für Gesundheitspsychologie]
Tvůrce	Carl-Walter Kohlmann (šéfredaktor)
Předmět a klíčová slova	psychologie zdraví; teorie; praxe
Popis	hybridní časopis; vychází 4x ročně v tištěné a elektronické formě, vydavatel zpřístupňuje volně abstrakta, články formou předplatného
Vydavatel	Hogrefe Verlag
Příspěvatel	autoři článků
Datum	1999
Typ zdroje	sbírka (Collection)
Formát	text v HTML, PDF
Identifikátor zdroje	ISSN 0943-8149;
Zdroj	URL: http://psycontent.metapress.com
Jazyk	de
Vztah	http://www.hogrefe.de/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	© 2007 Hogrefe

Tabulka č. 2 Popis podle prvků DC

5.3.2 Elektronické časopisy s otevřeným přístupem

Elektronické časopisy typu born digital si získávají stále větší respekt v akademické obci a jejich články jsou čím dál častěji citovány. Velké množství takových titulů registruje systém DOAJ (Directory of Open Access Journals, <http://www.doaj.org/>), z oboru psychologie a příbuzných oborů je zahrnuto 77 časopisů.

Z této skupiny byl vybrán časopis *Evoluční psychologie : mezinárodní časopis o evolučních přístupech v psychologii a chování*:

- *Evolutionary Psychology : The International Journal of Evolutionary Approaches to Psychology and Behavior* [online]. Ian Pitchford and Robert M. Young, 2003-, vol. 1 [cit. 2007-08-01]. Dostupný na WWW: <<http://www.epjournal.net/>>. ISSN 1474-7049.

Časopis vychází v angličtině a je volně dostupný podle zásad otevřeného přístupu. Má svou redakční radu a **recenzenty** – články procházejí recenzním řízením. **Uživatelské rozhraní** je příjemné jednak střídým přesto však nápaditým grafickým zobrazením, jednak jednoduchou a přehlednou strukturou obsahu. Každý ročník až do roku 2006 je seznamem hypertextových **bibliografických odkazů** článků tak, jak byly postupně zařazovány, opatřené údajem kategorie (původní článek, recenze, komentář). Ročník 2007, co do počtu článků bohatší, je již členěn na čísla, jednotlivé články se otevírají přímo ve formátu PDF. Časopis je **indexován** v databázi PsycINFO a EBSCOhost a měsíčně je navštíveno na 15 000 jeho stránek.

Autorská práva vlastní autoři jednotlivých článků. Ve smyslu otevřeného přístupu autoři souhlasí se čtením článků, jejich stahováním, šířením a archivováním. Na obrázku č. 3 je hlavní stránka časopisu s posledními články, v tabulce č. 3 je popsán zdroj podle prvků DC.

Evolutionary Psychology

Editor: Todd K. Shackelford, Ph.D.

Evolutionary Psychology is an open-access peer-reviewed journal that aims to foster communication between experimental and theoretical work on the one hand and historical, conceptual and interdisciplinary writings across the whole range of the biological and human sciences on the other.

Evolutionary Psychology is indexed by PsycINFO and EBSCOhost and receives around 15 000 page views monthly.

Latest articles

- 12 Aug 2007: Territory, rank and mental health: The history of an idea by Price, J.S., Gardner, R. Jr., Wilson, D.R., Sloman, L., Rohde, P., and Erickson, M.
- 8 Aug 2007: Evolutionary theory in cognitive neuroscience: A 20-year quantitative review of publication trends by Webster, G.D.
- 28 Jul 2007: On the compatibility of terror management theory and perspectives on human evolution by Landau, M.J., Solomon, S., Pyszczynski, T., and Greenberg, J.

Evolutionary Psychology in the news

- Current Press Release: In the mood for love? Researchers show how our emotional state affects our evaluations of potential partners.
- New York Times*, July 2007
Insights: Big Yawn, Cooler Brain? Researchers Say Yes
- New Scientist*, July 2007
Yawning may boost brain's alertness
- Agence France Presse*, July 2007
Capitalism is Bad for Men's Health

Obr. č. 3 Časopis *Evoluční psychologie*

Název	Evoluční psychologie [Evolutionary Psychology]
Tvůrce	Todd K. Shackelford (editor)
Předmět a klíčová slova	psychologie, biologické vědy, vědy o člověku, experiment, teorie, interdisciplinarita
Popis	elektronický časopis, volně dostupný, recenzovaný;
Vydavatel	Ian Pitchford, Robert M. Young
Příspěvatel	autoři článků
Datum	2003
Typ zdroje	sbírka (Collection)
Formát	text v PDF
Identifikátor zdroje	ISSN 1474-7049; URL: http://www.epjournal.net/
Zdroj	nemá
Jazyk	en
Vztah	URL: http://www.doaj.org/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	© Ian Pitchford, Robert M. Young; jednotlivé dokumenty © autoři

Tabulka č. 3 Popis podle prvků DC : Časopis *Evoluční psychologie*

5.4 Elektronické archivy a digitální knihovny

Další formou elektronického publikování jsou elektronické archivy. Ty mohou být budovány jako centralizované s jediným repozitářem (digitálním skladištěm) nebo distribuované či virtuální, tj. s více repozitáři a centrální databází metadat používající jednotné uživatelské rozhraní. Distribuované systémy mohou být označovány také termínem „digitální knihovna“ [BRATKOVÁ, 2000].

Do repozitářů ukládají elektronické dokumenty jejich tvůrci s doprovodnými metadaty (především abstrakt a různá třídění). Kontrolu zajišťuje správce/editor. Podstatnou roli zde hraje identifikátor digitálních objektů, který zajišťuje identifikační subsystém. Úlohou archivů je kromě uložení dat také jejich zpřístupňování, tj. umožnění vyhledávání a distribuce, a to volně a bez poplatků. Archivy lze dělit z hlediska místa vzniku dokumentů na archivy regionální, národní či mezinárodní a z hlediska obsahu dokumentu na archivy univerzálního, víceoborového nebo oborového zaměření [BRATKOVÁ, 2003]. Jedním z typů institucionálních elektronických archivů je univerzitní elektronický archiv určený pouze pro uchovávání a případně zpřístupňování vysokoškolských kvalifikačních prací. Rozsah této práce neumožňuje se věnovat takovému typu více. Jako příklad elektronického archivu byl vybrán systém ***Elektronický archiv historie a teorie psychologie***:

- GREEN, Ch.D. (ed.). *History & Theory of Psychology Eprint Archive* : [WebSite] [online]. Canada : York University, 2001-, [cit. 2007-06-03]. Dostupné na WWW: <<http://httpprints.yorku.ca/>>.

Zakladatelem a vedoucím redaktorem tohoto elektronického archivu je Christopher D. Green¹, profesor psychologie na Univerzitě v Yorku v Torontu ve státě Ontario. Archiv obsahuje **rozmanitý materiál** – reprinty z recenzovaných časopisů, „přetisky“ z relativně obskurních časopisů, bulletinů a zpravodajů, zápisky z konferenčních prezentací, i zcela nově vzniklé dokumenty. Přijaté dokumenty jsou většinou zobrazovány ve vyšší kvalitě, než je jejich tištěná podoba [GREEN, 2002]. Příspěvky jsou akceptovány v jakémkoli jazyce, název a abstrakt musí být v angličtině. Ukládané příspěvky **nejsou recenzovány** a není prováděna kontrola jejich správnosti či kvality. Jsou chráněné autorskými zákony a nesmí být reprodukovány bez povolení [GREEN, 2001-].

1 Osobní stránka: <<http://www.yorku.ca/christo/>>

Uživatelské rozhraní je velmi graficky jednoduché a přehledné, používá stromovou strukturu. Vyhledávání je jak v jednoduchém modu, tak rozšířené¹. Jednotlivé záznamy obsahují tato metadata: název, jména autora, bibliografický odkaz na původní zdroj, abstrakt, typ elektronického tisku (EPrint Type), klíčová slova a předmět (s propojovací funkcí), identifikátor dokumentu (numerický kód), údaj o tom, kdo dokument uložil, datum uložení a alternativní umístění, viz částečně obr. č. 4. Další popisné údaje podle DC uvádí tabulka č. 4.

Let It Be - How many pieces are there in a bit of reality?

Aveleira, J (2004) Let It Be - How many pieces are there in a bit of reality? . In *The C. G. Jung Page*, Don Williams.

This is the latest version of this eprint.

Full text available as:

[HTML](#)

[PDF](#) - Requires [Adobe Acrobat Reader](#) or other PDF viewer.

Abstract

The notion of reality has become a fuzzier topic in the last few decades. Questions multiply, concerning human consciousness and its relationship with reality, progress without a prospect of neat solutions. The restoration of a steadfast and reassuring notion of reality should require a relatively simple representation of philosophically satisfactory and scientifically demonstrable. The application of an alternative modeling may present novel ways to conceive what the structure. A few methods to develop knowledge on those subjects, based on Jungian and other philosophical approaches, are briefly reviewed here. The construction of extending from such approaches is also proposed, in a tentative however reasonable way, and an inspiring conjecture on prime numbers and the discernment

EPrint Type: Newspaper/Magazine Article

Keywords: consciousness, reality, model, psychology, Jung

[Theory > Philosophy of Science](#)

[Psychology > Cognition](#)

Subjects: [Psychology > Methodology](#)

[Theory > Philosophy of Mind](#)

Obr. č. 4 Záznam : *Elektronický archiv historie a teorie psychologie*

Název	Elektronický archiv historie a teorie psychologie [History & Theory of Psychology – EPrint Archive]
Tvůrce	Green, Ch.D.
Předmět a klíčová slova	psychologie : teorie, historie
Popis	elektronický archiv, volně dostupný, nerecenzovaný
Vydavatel	Green, Ch.D.
Příspěvatel	autoři dokumentů, editoři
Datum	2001
Typ zdroje	sbírka (Collection)
Formát	text v HTML, PDF
Identifikátor zdroje	URL: http://htpprints.yorku.ca/
Zdroj	URL: http://www.yorku.ca/
Jazyk	vícejazyčný
Vztah	URL: http://yorku.ca/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	jednotlivé dokumenty © autoři

Tabulka č. 4 Popis podle prvků DC : Elektronický archiv HTP

¹ Tvůrci systému berou ohled na neškolené uživatele, jako první je zde umístěn pokyn: „*Žádnou paniku! Pole, jejichž údaje neznáte, nechte prázdná.*“

Jak bylo uvedeno výše, termín digitální knihovna lze vyložit jako elektronický archiv s distribuovaným systémem. Je to však jen jedna z definic pro tento pojem. Problematikou digitálních knihoven se podrobně zabývá např. BARTOŠEK [2004] v článku Digitální knihovny – teorie a praxe. K tématu existuje množství dalších dokumentů, jak českých, tak zahraničních. Vydávají se specializované časopisy – D-Lib Magazine, pořádají se odborné konference a semináře. Řady projektů digitálních knihoven rostou, jsou propracovávány standardy. Mezi výhody digitálních knihoven patří zejména vzdálený a nepřetržitý přístup k informacím; efektivnější metody vyhledávání, lepší využití fondu (souběžný přístup k jednomu a témuž dokumentu); sdílení informací mezi různými knihovnami; dokonalejší ochrana fondu (nahrazení zranitelných fyzických objektů digitálními) [BARTOŠEK, 2004]. Bylo poměrně obtížné vybrat jednoho reprezentanta z velmi široké nabídky. Zvolena byla **digitální knihovna Univerzity v Adelaidě v Austrálii**:

- The University of Adelaide Library. *The University of Adelaide : Digital Library [WebSite]* [online]. Adelaide : University of Adelaide, c2007, [cit. 2007-06-15]. Dostupné na WWW: <<http://digital.library.adelaide.edu.au/>>.

Je typickým příkladem univerzitní digitální knihovny, která slouží především svým akademickým pracovníkům a studentům. Základní údaje podle DC obsahuje tab. č. 5. Je jednak repozitářem (úložištěm) pro úplné texty dokumentů (i jiné formáty než texty) a jednak evidencí publikační činnosti svých zaměstnanců formou bibliografických záznamů. Knihovníci musí respektovat majetková práva jednotlivých vydavatelů, řada úplných (publikovaných) textů není tedy volně dostupných, pouze v případech, kdy má knihovna zakoupenou licenci (přístup slouží oprávněným uživatelům) [The University, 2007].

Digitální knihovna je napojena na australský systém, který zpřístupňuje vysokoškolské kvalifikační práce (Australian Digital Theses Program). Systém umožňuje vyhledávat podle mj. předmětu, poskytuje abstrakt i úplný text. Webová stránka *Výzkum a výuka – Publikace z psychologie* (Adelaide Research & Scholarship – Psychology Publication) nabízí jednoduché rozhraní pro vyhledávání nebo prohlížení podle titulu, jména autora, roku publikování. Soubor zahrnuje 498 záznamů. Otevře-li se záznam s abstraktem, zpravidla je dostupný úplný text. Systém není však zcela přehledný. Jsou zpřístupňovány tyto typy dokumentů: články, kapitoly knih, knihy, pracovní listy, technické zprávy, konferenční příspěvky, ale také soubory dat (data sets), zvukové a obrazové soubory, aplikace. Na obrázku č.5 je zobrazen záznam článku s identifikátorem *handle*, který tento systém používá.

Permanent link to this item: <http://hdl.handle.net/2440/3434>

Type: journal article

Title: Conflict resolution tactics and bullying: the influence of social learning

Author: [Wilson, C. J.](#)
[Parry, L.](#)
[Nettelbeck, T. J.](#)
[Bell, J. L.](#)

Issue Date: 2003

Citation: Youth Violence and Juvenile Justice. 1:64-78

Publisher: Sage Publications, Inc.

ISSN: [1541-2040](#)

Links to content (authorised users): [Check full text options](#)

Appears in Collections: [Psychology Publications](#)

[Show full item record](#)

Unless expressly stated otherwise, all items in the Digital Library are protected by copyright, with all rights reserved.

Obrázek č. 5 Záznam článku : *digitální knihovna Univerzity v Adelaidě v Austrálii*

Název	Univerzita v Adelaidě – Digitální knihovna [The University of Adelaide - Digital Library]
Tvůrce	Knihovna Univerzity v Adelaidě
Předmět a klíčová slova	výzkum, výuka, multioborovost
Popis	univerzitní repozitář, digitální knihovna
Vydavatel	The University of Adelaide
Příspěvatel	členové univerzity, externí badatelé
Datum	2002
Typ zdroje	Sbírka (Collection)
Formát	text, audio a obrazové soubory, aplikace
Identifikátor zdroje	URL: http://digital.library.adelaide.edu.au/
Zdroj	URL: http://library.adelaide.edu.au/
Jazyk	en
Vztah	URL: http://www.adelaide.edu.au/
Pokrytí	Univerzita v Adelaide, aj.
Správa autorských práv	odpovědni jsou sami autoři, uzavírají s knihovnou tzv. Deposit License, tj. souhlas s uložením (ukládá-li se úplný text)

Tabulka č. 5 Popis podle prvků DC : *digitální knihovna Univerzity v Adelaidě v Austrálii*

5.5 Bibliografické databáze s úplnými texty

Americká psychologická asociace – APA, dnes největší národní psychologická společnost na světě, již v roce 1927 zřídila zvláštní oddělení s názvem PsycINFO, které se zabývalo shromažďováním bibliografických informací o odborné psychologické literatuře. Tyto informace byly zpřístupňovány formou tzv. Psychologických abstrakt (Psychological Abstracts), tištěného měsíčníku s bibliografickými záznamy včetně abstraktů. Díky rozvoji informačních technologií mohla APA začít efektivněji využívat své léta budované cenné referenční zdroje. Vzniká **databáze PsycINFO** a z ní odvozené produkty PsycLIT a ClinPSYC [RODNÝ, 1999].

ClinPSYC byl kompilát databáze PsycINFO® obsahující záznamy článků včetně abstraktů z časopisů zaměřených na klinickou psychologii zahrnující též neuropsychologii, psychofarmakologii a další styčné obory (v současné době již produkty PsycLIT a ClinPSYC nejsou nabízeny). S pokračujícím technologickým vývojem se APA zaměřila na tvorbu plnotextové databáze a na trh uvedla produkt **PsycARTICLES** – zdroj obsahující úplné texty přes 124 000 článků z více než 60 časopisů vydávaných APA a spolupracujícími vydavatelstvími. Texty jsou zpřístupňovány ve formátu PDF. Databáze PsycARTICLES je propojena s databází PsycINFO, jejíž záznamy obsahují hypertextové odkazy. V současnosti databáze PsycARTICLES nabízí prohlížení obsahů časopisů vydávaných od roku 1894 do současnosti, prohlížení kapitol knih vydaných v letech 2000-2002, prohlížení abstraktů článků a kapitol knih bez poplatků a jednotnou cenu 11,95 \$ za každý prohlížený (stažený) článek [Americká psychologická as., 2007]. Popis pomocí prvků metadat DC obsahuje tab. č. 5.

Název	PsyARTICLES
Tvůrce	Americká psychologická asociace
Předmět a klíčová slova	biomedicínské metody, medicína, psychologie
Popis	databáze úplných textů článků
Vydavatel	Americká psychologická asociace
Příspěvatel	editoři
Datum	1894- (záběr)
Typ zdroje	služba (Service)
Formát	text v PDF (výstupy)
Identifikátor zdroje	URL: http://www.apa.org/psycarticles/
Zdroj	URL: http://apa.org/
Jazyk	abstrakta – en, vícejazyčný zdroj
Vztah	URL: http://apa.org/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	Americká psychologická asociace

Tabulka č. 5 Popis podle prvků DC : PsycARTICLES

Komfortní uživatelské rozhraní do těchto dvou databází nabízí firma OVID, již zmíněný Hogrefe & Huber a řada dalších. Uživatelské rozhraní Ovidu je přehledně členěné, bez zbytečných grafických prvků. Vyhledávání umožňuje jak základní, tak rozšířený modus. Při vyhledávání se doporučuje využívat tezauru. Další výhodou je možnost přepínání mezi databázemi, aniž by se ztratilo zadání dotazu.

APA je vedoucí autoritou v poskytování oborových informací. FELIX [2004] v září 2004 uvádí, že APA oznámila spuštění tří nových databází. Jedná se o PsycBOOKS, PsycCRITIQUES a PsycEXTRA. **PsycBOOKS** obsahuje úplné texty některých knih z vydavatelství APA, dále řadu hesel z Encyklopedia of Psychology, kterou APA vydala ve spolupráci s nakladatelstvím Oxford University Press a výběr titulů z archivů nakladatelství Kanadské psychologické asociace a Hogrefe & Huber. **PsycCRITIQUES** je databáze recenzí titulů z psychologie, jenž nahradil doposud tištěný seriál Contemporary Psychology. V případě **PsycEXTRA** se jedná o databázi šedé literatury, poskytující přístup k oborové literatuře publikované mimo tradiční recenzované časopisy nebo odborné knihy. Kombinace indexované databáze s abstrakty včetně plných textů u většiny záznamů pokrývá rozmanité typy dokumentů jako jsou technické zprávy, vládní dokumenty, politické projevy, konferenční sborníky, studijní plány, standardy, bulletin, katalogy atd. [FELIX, 2004].

Databáze PsycINFO a PsycARTICLES byly v letech 2003-2004 k dispozici na vybraných českých akademických pracovištích, situaci v současné době znázorňuje tabulka v příloze č. 1.

Bezesporně významným zdrojem pro psychology je volně přístupná databáze provozovaná Centrem pro informační zdroje v oblasti vzdělávání ve Spojených státech s názvem **ERIC**¹ (s finanční podporou Institutu pedagogických věd – IES, U.S. Department of Education). ERIC je jedním z největších a nejkvalitnějších celosvětových zdrojů pro oblast výchovy a vzdělávání. Levin [1999] píše, že už v roce 1980, kdy se s ním setkal při práci na své disertaci, nacházel v něm potřebné reference, které se mu nikde jinde najít nepodařilo. Velmi také oceňoval tehdejší rychlost databáze při generování výsledků dotazu – při zadání tří klíčových slov souběžně obdržel ve třech sekundách 104 citací [LEVIN, 1999]. Dnešního uživatele už taková rychlost nepřekvapí, rešeršní systémy jsou schopné v tomto čase vygenerovat mnohonásobně vyšší počet záznamů, problémem může být spíše konfigurace počítače na straně uživatele a rychlost připojení.

1 The Education Resources Information Center

Uživatelé byli zvyklí donedávna považovat produkt ERIC za databázi, na webové stránce se však Centrum definuje jako digitální knihovna pro výzkum a informace ve vzdělávání. Jsou poskytovány záznamy nejrůznějších typů literatury v počtu více než 1,2 mil. citací od roku 1966 a více než 115 tis. úplných textů dokumentů v PDF [ERIC, 2007] s celosvětovým záběrem. Uživatelské rozhraní je komfortní, s jemným rozlišením typů dokumentů, je poskytována možnost vlastního nastavení (*My Eric*). Systém nabízí tezaurus, což velmi usnadňuje vyhledávání. Výběr termů v tezauru ukazuje obrázek č. 5.



Obr. č 5 Tezaurus : ERIC

5.6 Elektronické slovníky, e-books

Tvorba kvalitního oborového slovníku je značně náročnou záležitostí, jde převážně o slovníky výkladové, které často vycházejí ze starších materiálů, revidují se a doplňují. Elektronické slovníky z oboru psychologie nejsou na internetu běžné. Jejich spolehlivost se obtížně posuzuje a odborník dbalý své pověsti raději sáhne po titulu renomovaného nakladatele. Obliba využívání výukových materiálů na internetu však stoupá a informační a

komunikační technologie provoz takového slovníku umožňují. Následující titul vykazuje dostatečné množství znaků důvěryhodnosti, byl proto vybrán jako příklad **elektronického slovníku oboru psychologie**:

- Psychology Dictionary. In *AllPsych online : The virtual psychology classroom* [online]. AllPsych and Heffner Media Group, updated 2004-03-21[cit. 2007-06-05]. Dostupné na WWW: <<http://allpsych.com/dictionary/index.html>>.

Jde o slovník provozovaný na webovském sídle *AllPsych online*, vytvořeném v rámci výuky Chrise Heffnera (přednášející na Atlantské univerzitě na Floridě). Má jednoduché zobrazení – písmena abecedy v hypertextu odkazují na stránku s abecedně řazenými hesly. Tento revidovaný slovník v režimu online poskytuje příklady a definuje 521 termínů vztahujících se k psychologii [Psychology Dictionary, 2004]. Výklad hesel je stručný, slouží spíše pro základní orientaci. Metadatový popis znázorňuje tabulka č. 6.

Název	Psychologický slovník [Psychology Dictionary]
Tvůrce	Chris Heffner
Předmět a klíčová slova	psychologie
Popis	text, výkladový slovník
Vydavatel	Heffner Media Group
Příspěvatel	Chris Heffner
Datum	1999
Typ zdroje	sbírka (Collection)
Formát	text v HTML
Identifikátor zdroje	URL: http://allpsych.com/dictionary/index.html
Zdroj	URL: http://allpsych.com/
Jazyk	en
Vztah	URL: http://allpsych.com/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	© AllPsych and Heffner Media Group

Tabulka č. 6 Popis podle prvků DC : Elektronický slovník oboru psychologie

Podobně stručný, avšak mnohem více obsažný (až 3500 hesel), je slovník v českém jazyce – *Terminologický slovník psychologie a věd příbuzných* – umístěný na stránkách katedry psychologie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Autorem je člen katedry Rudolf Kohoutek [KOHOUTEK, 2007]. Zdroj lze však posoudit jen podle autora uvedeného v záhlaví stránky, seznamu použité literatury a internetové adresy

v prohlížeči. Ze stránky nevede žádný externí odkaz, chybí datum a jakýkoli další popis zdroje (obrázek 6).

AFRODIAZIKA - prostředky stimulující pohlavní pud a aktivitu
AFTA - drobný bolestivý vřidek v dutině ústní
AFUNKCE - neschopnost činnosti
AGEISMUS - diskriminace lidí v postproduktivním věku
AGENEZE - vrozené nevyvinutí orgánu či části těla
AGENS - činitel, hnací síla, původce
AGENTURA ANNA - pečovatelská služba pro staré a nemocné občany
AGERÁZIE - vitální, zdravý vzhled osoby v pokročilém věku
AGEUZIE - ztráta chuti
AGGIORNAMENTO - přizpůsobení se současnosti
AGITACE - vyvolávání zaujetí pro určitý názor nebo činnost
AGITOVANÝ - neklidný

Obr. č. 6 Část Elektronického slovníku psychologie a věd příbuzných (PedF MU Brno)

Elektronické knihy jsou v prostředí internetu poměrně nedávným jevem. Ve shodě s definicí v části 4.2 za ně považujeme rozsáhlejší text v digitální podobě. Může být buď „uzavřený“, většinou se pak jedná o digitální podobu knihy zároveň tištěné (často formát PDF), ale lze se setkat i s pokračujícím zdrojem, který autor označí knihou. Takovým příkladem je *elektronická kniha*:

- SULER, J. 1996-. *The Psychology of Cyberspace : [hypertext book]* [online]. 1996- [cit. 2007-08-02]. Dostupné na WWW:
<<http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>>.

Tato „hypertextová“ kniha, volně dostupná, zkoumá psychologické aspekty prostředí vytvářeného počítači a online sítěmi [SULER, 1996]. Je tvořena jednotlivými články (kapitolami), které jsou v různých časových intervalech revidovány. Autor textů, John Suler, přednáší klinickou psychologii na Univerzitě v Rideru v New Jersey, USA (URL: <http://www.rider.edu/>), dlouhodobě se zabývá kyberprostorem z psychologického hlediska, vede kurzy a píše do různých médií. Uvedená kniha je také studijním materiálem pro studenty. Tento zdroj se podle metodiky uvedené v části 4.4.5 jeví jako důvěryhodný. Tabulka č. 7 obsahuje metadatový popis podle DC.



Jump menu for this book

John Suler, Ph.D.

Department of Psychology
Science and Technology Center
Rider University

This hypertext book explores the psychological aspects of environments created by computers and online networks. It presents an evolving conceptual framework for understanding how people react to and behave within cyberspace: what I call "the psychology of cyberspace" - or simply "cyberpsychology." Continually being revised and expanded, this hypertext book originally was created in January of 1996. See the [article index](#) which indicates the articles most recently added and revised.

In order to make these readings accessible to as many people as possible, I have written them in a style that is not overly abstract or technical. Important concepts in psychology and psychoanalytic theory appear throughout the book, but I try to present them in an "experience-near" rather than "experience-distant" way that I hope makes them useful in understanding everyday living in cyberspace. The emphasis is on practical concepts rather than purely academic ones. Other versions of these articles appear in various professional journals. These publications are indicated within the articles and in the [article index](#).

Obr. 7 „Titulní“ stránka knihy J. Sulera

Název	Psychologie kyberprostoru [The Psychology of Cyberspace]
Tvůrce	John Suler
Předmět a klíčová slova	psychologie, kyberprostor
Popis	elektronická kniha
Vydavatel	John Suler
Příspěvatel	John Suler
Datum	1996
Typ zdroje	text
Formát	text v HTML
Identifikátor zdroje	URL: http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html
Zdroj	URL: http://users.rider.edu/~suler/psycyber/
Jazyk	en
Vztah	URL: http://www.rider.edu/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	John Suler

Tabulka č.7 Popis podle prvků DC : Psychologie kyberprostoru

5.7 Kolaborativní systémy – wiki v psychologii

Wikipedie – elektronická encyklopedie byla již zmíněna dříve v části týkající se důvěryhodnosti informačních zdrojů v prostředí internetu. Jedná se o plnotextový zdroj, vytvářený přispěvateli z řad uživatelů. Platformy wiki, tj. programové aplikace jsou volně dostupné a umožňují vytvářet prostředí pro kolaborativní publikování. V oboru psychologie existuje řada samostatných takto vytvářených sídel. Aplikace umožňuje nastavit vstup na heslo, často ji tedy s úpravami využívají studenti a vyučující pro výuku. Dva projekty jsou však významné svým rozsahem a zcela volným přístupem.

V lednu 2006 byl odstartován projekt internetového informačního zdroje v oboru psychologie s názvem The Psychology Wiki [The Psychology Wiki, 2006]. Na hlavní stránce se odkazy rozdělují na dvě položky: *Základy* a *Aplikovaná psychologie*. Tyto dvě části jsou pak dále členěny do jednotlivých kategorií s kapitolami. Podoba stránek a obsah se stále vyvíjí, je patrná snaha o přehlednost a zároveň bohatost zdroje. Jádrem jsou výklady jednotlivých teorií a rejstřík osobností. Najdeme zde stránky určené konferencím, seznamy časopisů a odkazy na úplné texty článků¹.

Psychologii je určen i další „wiki“ projekt – Psych Wiki na doméně .com². Byl zahájen v prosinci 2005 a je zaměřený na praktické znalosti a výzkumy v psychologii. Administrátorem je Doug Stenstrom z University Jižní Karolína, USA, katedry psychologie a Ravi Iyer, student sociální psychologie na téže universitě. Tento zdroj je připravovaný spíše pro studenty a vyučující a jejich konkrétní potřeby [PsychWiki, 2007]. Popis zdroje pomocí prvků DC ukazuje tabulka č. 8.

Název	Psychologická wikipedie [Psych Wiki]
Tvůrce	neuveďeno
Předmět a klíčová slova	psychologie, teorie, experiment, praxe, osobnosti
Popis	encyklopedie
Vydavatel	neuveďeno
Přispěvatel	registrovaní uživatelé
Datum	2005
Typ zdroje	sbírka (Collection)
Formát	text v HTML
Identifikátor zdroje	URL: http://www.psychwiki.com/
Zdroj	URL: http://www.psychwiki.com/
Jazyk	en
Vztah	URL: http://www.wikia.com/wiki/
Pokrytí	celosvětové
Správa autorských práv	neuveďeno

Tabulka č. 8 Popis podle prvků DC : Psych Wiki

1 URL: <http://psychology.wikia.com/>

2 URL: <http://www.psychwiki.com/>

Psychologii je věnováno i mnoho stran v projektu obecné Wikipedie vzniklé v roce 2001, v rámci něhož má obor svůj vlastní portál na adrese: <http://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Psychology>. Návštěvníci těchto stránek si však musí být vědomi charakteru a pravidel této všeobecné wikipedie a přistupovat k uvedeným informacím s kritickou myslí.

5.8 Blogy a osobní webové stránky vědců

Blogy (nebo také weblogy) jsou v současné době na internetu značně populárním jevem. Jde vlastně o deník vystavovaný na internetu, tvořený s pomocí publikačních systémů pro tvorbu weblogů. Uživatel si na začátku nastaví vzhled deníku a další parametry a poté už jenom píše texty a popřípadě přidává obrázky. Každý člověk, který má přístup k internetu, může být takto autor i vydavatel v jedné osobě. Weblog lze považovat za elektronickou knihu, zpravodajství, i za osobní stránku [ŽÍŽALA, 2007]. Je tedy dalším komunikačním médiem, pomocí něhož lze sdílet, nabízet a diskutovat témata, a to i v psychologii. Tématických blogů existuje velké množství, posuzování důvěryhodnosti je však zde velmi podstatné. Jako reprezentant byl vybrán *blog instituce*:

- Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation. 2005-. *Blog zu E-Learning in der Psychologie : [WebSite]* [online]. Trier, 2005- [cit. 2007-07-25]. Dostupné na WWW: <http://elearn.zpid.de/>.

Obsah tohoto blogu vytvářejí pracovníci Centra pro psychologické informace a dokumentaci – ZPID v Trevíru. Je určen především pro e-learning, tedy výuku v prostředí internetu, zejména v oblasti psychologie, práce s oborovými informacemi. Je členěn do řady kategorií a podskupin, vlastně je už spíše zpravodajstvím Centra, které takto až neformálně komunikuje se svými klienty. Tabulka č. 9 popisuje zdroj pomocí metadatových prvků DC.

Název	Blog pro e-learning v psychologii [Blog zu E-learning in der Psychologie]
Tvůrce	Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation
Předmět a klíčová slova	e-learning, psychologie, informační zdroje
Popis	internetový blog
Vydavatel	Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation
Příspěvatel	Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation
Datum	2005
Typ zdroje	text
Formát	text
Identifikátor zdroje	URL: http://elearn.zpid.de
Zdroj	URL: http://www.zpid.de/
Jazyk	de
Vztah	Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation
Pokrytí	země německé jazykové oblasti
Správa autorských práv	Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation

Tabulka č. 9 Popis podle prvků DC : **Blog ZPID**

Jak bylo uvedeno, blog je snadná forma pro osobní prezentaci jako webová stránka. Přesto však řada odborníků raději udržuje svou statickou webovou stránku, než aby se vystavovali tlaku pravidelného publikování formou weblogu, neboť zde se jistá aktuálnost příspěvků očekává. Osobní stránka vyučujícího na univerzitě je výhodným komunikačním médiem, které usnadňuje výuku a je nejen pro studenty jakýmsi archivem studijních materiálů. Jak reprezentant osobní webové stránky byl zvolen PhDr. David Šmahel, PhD. z katedry psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy university v Brně.

- ŠMAHEL, D. *Osobní [webová] stránka* [online]. [cit. 2007-06-05]. Dostupné na WWW: <<http://fss.muni.cz/~smahel/>>

Stránka obsahuje přehled publikační činnosti, některé autorovy texty jsou volně dostupné v úplném znění. Stránka je propojena na webové stránky institucí, kde je autor zaměstnán, tam jsou informace o předmětech, které vyučuje a též další materiály. Celkově je taková stránka užitečným nástrojem. Tabulka č. znázorňuje popis pomocí metadatových prvků DC.

Název	Osobní stránka
Tvůrce	David Šmahel
Předmět a klíčová slova	psychologie, internet, výuka, publikace
Popis	osobní webová stránka
Vydavatel	David Šmahel
Příspěvatel	David Šmahel
Datum	akt. 2006
Typ zdroje	text
Formát	text
Identifikátor zdroje	URL: http://fss.muni.cz/~smahel/
Zdroj	URL: http://fss.muni.cz/~smahel/
Jazyk	cs
Vztah	URL: http://fss.muni.cz/
Pokrytí	celosvětové (angl. verze)
Správa autorských práv	David Šmahel

Tabulka č.10 Popis podle prvků DC : Osobní stránka D. Šmahela

5.9 Portály, rozcestníky

Při rešerši v prostředí internetu byla zjištěna existence řady rozcestníků a informačních serverů s psychologickou tematikou. Převážná většina byla určena spíše laické veřejnosti, která hledá informace z psychologie, zejména v aplikační oblasti oboru. Jsou to stránky s tématem duševního zdraví, výchovných a partnerských problémů, ale i nabízející orientaci v dílčích tématech jako je bulimie a anorexie u mladistvých, schizofrenie a jiné duševní poruchy, autismus a hyperaktivita u dětí a další. Tyto stránky je obzvlášť vhodné pečlivě posoudit, neboť velmi často jsou pouze reklamou firem vyrábějících „ulevující“ přípravky.

Jsou ale i rozcestníky, které spravují akademická pracoviště, zejména jednotliví odborníci. Příkladem je webová stránka s názvem **AmoebaWeb**¹, administrovaná Douglasem Degelmanem, Ph.D., profesorem psychologie z Univerzity ve Vanguardu v Jižní Kalifornii. Stránky mají přehlednou strukturu, slouží zřejmě především studentům při výuce, je možné, že i oni sami pomáhají s jejich správou. Pokud jsou někde uveřejněné reference na kvalitu stránky, tvůrci většinou neváhají tuto referenci zařadit a zvýšit tak prestiž a důvěryhodnost webovského sídla. Tato stránka byla oceněna v časopise APA Monitor, jak je na stránce uvedeno, a zřejmě právem, neboť poslední aktualizace je z července 2007 – viz obrázek č. 8.

¹ URL: <http://www.vanguard.edu/faculty/ddegelman/amoebaweb/>

AmoebaWeb Home

AmoebaWeb is maintained by Douglas Degelman, Ph.D.
Professor of Psychology at Vanguard University of Southern California.

Updated 7/23/2007 6:38 PM

What's New?

Search

"AmoebaWeb showcases psychology at its best" (APA Monitor)

APA Style & Writing	Abnormal Psychology	Forensic Psychology	Personality Psychology
Career Preparation	Biological Psychology	Gender Psychology	Psychotherapy
Full-Text Journals	Cognitive Psychology	Health Psychology	Religion and Psychology
General References	Culture and Psychology	History of Psychology	Research Methods
Graduate Study	Developmental Psychology	Intelligence	School Psychology
Online Tests	Emotion and Motivation	I/O Psychology	Sensation and Perception
Parenting	Ethical Issues	Language	Social Psychology
Research Participation	Exercise and Sport Psychology	Learning	States of Consciousness
Research Scales	Family Psychology	Memory	Statistics and Testing

Obr. č. 8 Rozcestník AmoebaWeb

Jako další relevantní rozcestník se ukázal být anotovaný katalog nazvaný *Internetový katalog knihovníků* – Librarians'Internet Index. Sestává se ze 14 hlavních předmětových skupin, dále členěných. Kategorie Psychologie obsahovala 46 odkazů, popisující výstižně odkazovaná webovská sídla (viz obrázek č. 9). Katalog byl založen knihovníky z kalifornské státní knihovny, nyní je spravován na dobrovolné bázi [Librarians'Internet Index, 2007]. Zdroj je popsán v tabulce č. 11.

Group results by: Results 1-10 of 106 [Next >](#)

Psychology of Color
This site answers the question "Do different colors affect your mood?" Eight colors are listed, describing their **psychological** effects, what they symbolize, and how they are used ("Red is often used in restaurant decorating schemes because it is an appetite stimulant."). From Infoplease.com.
URL: <http://www.infoplease.com/spot/colors1.html>
Added to LI: 2002-04-26

The Psychology of Cyberspace
"This hypertext book explores the **psychological** aspects of environments created by computers and online networks. It presents an evolving conceptual framework for understanding how people react to and behave within cyberspace." Covers topics such as online personality types and identity management, resolving conflicts online, Internet relationships and romance, adolescents in cyberspace, and more. From a **psychology** professor.
URL: <http://www.rider.edu/~suler/jpsycyber/jpsycyber.html>
Added to LI: 2004-08-30

Obr. č. 9 Anotace v katalogu kalifornských knihovníků (Librarians'Internet Index)

Název	Internetový katalog knihovníků [Librarians' Internet Index (LII)]
Tvůrce	Redakční rada složená z knihovníků a koncových uživatelů. LII je projektem Kalifornské státní knihovny.
Předmět a klíčová slova	společenská témata, sociální vědy : psychologie
Popis	Výběrový internetový katalog, týdeník. Obsahuje 14 hlavních skupin. Odkaz na psychologii (sociální vědy) obsahuje 46 odkazů na rozcestníky nebo webovská sídla s psychologickou tematikou.
Vydavatel	Librarians' Internet Index, LI
Příspěvatel	Wendy Hyman, Charlotte Bagby a skupina dobrovolných příspěvatelů
Datum	1994-10-01
Typ zdroje	Sbírka (Collection)
Formát	Text v jazyce HTML
Identifikátor zdroje	URL: http://lii.org/
Zdroj	není
Jazyk	en
Vztah	URL: http://www.library.ca.gov/
Pokrytí	Kalifornie aj.
Správa autorských práv	© 2007, Librarians' Internet Index

Tabulka č.11 Popis podle prvků DC : *Internetový katalog knihovníků*

6 Závěrečné shrnutí

Cílem této práce byla analýza a vyhodnocení plnotextových informačních zdrojů dostupných v prostředí WWW, ať již volně nebo komerčně s ohledem na zdroje využívané v oboru psychologie. Zjišťování proběhlo v celosvětovém rámci s přihlédnutím k faktu, že komunikačním jazykem vědy je angličtina, i když významné oborové informační zdroje existují jak ve východoasijských, tak i v latinskoamerických oblastech v tamějších jazykových kulturách. Psychologie je vědou zabývající se člověkem, jak bylo pojednáno v úvodu práce, a člověk svým narozením a žitím přísluší k určité komunitě, se kterou sdílí způsoby myšlení i jednání. Na poznatky získané na poli psychologie je třeba nahlížet současně s kontextem, v němž vznikaly a byly dále zpracovávány. To platí zejména v dnešní době, kdy internet se svými možnostmi stírá hranice států a kontinentů a vše je zdánlivě dostupné. Ne však až do důsledku přenositelné.

Psychologie jako vědecký obor byla představena v druhé kapitole této práce. Jde o obor široký, s mnoha specializacemi a nástin vývoje, charakteristika i připomenutí

historických souvislostí uvedlo tak do tématu informačních zdrojů pro tuto disciplínu, které se vyznačují rozmanitostí a svou šíří.

Ve třetí části byl pojednán vznik a komunikace informací v psychologii, byly zmíněny instituce, které se oborem zabývají a vědeckou informací produkují, tedy především pracoviště na univerzitách a ve výzkumných ústavech. Od nich informace putují k vydavatelům, ať již tradičním, jako jsou vydavatelské domy, nebo těm, kteří informace šíří v prostředí internetu např. v rámci webovských sídel. Informace v psychologii však nekolují jen mezi vědci, jejich uživateli se stávají studenti a především kolegové v aplikačním modu oboru. Výzkum PAVLÍČKOVÉ [2007] částečně ukazuje, jak jsou informační zdroje v praxi využívány, kde jsou mezery a co by se mohlo zlepšit.

Ve čtvrté kapitole byla pojednána problematika elektronického publikování, vymezena v základních bodech terminologie a nastíněny otázky autorských práv a copyrightu. Obsažnější částí této kapitoly se stala problematika důvěryhodnosti informací na internetu, jednak v obecném měřítku a jednak se zaměřením na psychologii.

Hlavní částí práce je pátá kapitola, která prezentuje výsledky analýz a hodnocení vybraných reprezentantů jednotlivých typů plnotextových zdrojů. Do osmi subkapitol byly shromážděny výsledky průzkumu v internetových informačních zdrojích, byla posouzena jejich důvěryhodnost a vybráni jednotliví reprezentanti. Pro každý typ byl zvolen jeden, eventuálně dva představitelé. Pro jejich popis byl využit standard Dublin Core, soubor 15ti metadatových prvků (viz příloha č. 3). Získané údaje byly graficky znázorněny pomocí tabulek pro větší přehlednost.

Ukázalo se, že vybrané informační zdroje jsou v převážné většině na internetu prezentovány tak, že bylo možné je podle standardu DC dostatečně popsat, což svědčí o jisté míře jejich kvality. Lze doporučit, aby pro posouzení kvality informačních zdrojů byla používána jednak metodika pro posuzování důvěryhodnosti popsaná v části 4.4.4 a jednak standard Dublin Core. Kombinace těchto dvou metod by měla pomoci vyhodnocovat kvalitní informační zdroje z oboru psychologie dostupné v prostředí World Wide Web, využitelné nejen akademickými pracovníky a studenty, ale i odborníky v praxi.

Seznam obrázků

- Obr. č. 1 Výsledky šetření v poradensko-psychologické praxi – znalost EIZ
- Obr. č. 2 Část obsahu časopisu Časopis psychologie zdraví
- Obr. č. 3 Časopis Evoluční psychologie
- Obr. č. 4 Záznam : Elektronický archiv historie a teorie psychologie
- Obr. č. 5 Tezaurus : ERIC
- Obr. č. 6 Část Elektronického slovníku (PedF MU Brno)
- Obr. č. 7 „Titulní“ stránka knihy J. Sulera
- Obr. č. 8 Rozcestník AmoebaWeb
- Obr. č. 9 Anotace v katalogu kalifornských knihovníků (Librarians' Internet Index)

Seznam tabulek

- Tabulka č. 1 Výsledky šetření u studentů – znalost EIZ
- Tabulka č. 2 Popis podle prvků DC : Časopis psychologie zdraví
- Tabulka č. 3 Popis podle prvků DC : Časopis Evoluční psychologie
- Tabulka č. 4 Popis podle prvků DC : Elektronický archiv historie a teorie psychologie
- Tabulka č. 5 Popis podle prvků DC : PsycARTICLES
- Tabulka č. 6 Popis podle prvků DC : Elektronický slovník oboru psychologie
- Tabulka č. 7 Popis podle prvků DC : Psychologie kyberprostoru
- Tabulka č. 8 Popis podle prvků DC : Psych Wiki
- Tabulka č. 9 Popis podle prvků DC : Blog ZPID
- Tabulka č.10 Popis podle prvků DC : Osobní stránka D. Šmahela
- Tabulka č.11 Popis podle prvků DC : Internetový katalog knihovníků

Seznam použité literatury

APA Journals. 2007. Posting Articles on the Internet. In *American Psychological Association* [online]. c2007. [cit. 2007-07-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.apa.org/journals/authors/posting.html>>.

American Psychological Association. 2007. *PsycARTICLES [Website]* [online]. [cit. 2007-08-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.apa.org/psycarticles/>>.

BEDNÁŘ, V. 2006. Můžeme věřit Wikipedii? In *Lupa : server o českém internetu* [online]. 30. 1. 2006, 6:20 [cit. 2007-01-17]. Dostupný na WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/verit-wikipedii/>>.

BARTOŠEK, M. 2004. Digitální knihovny – teorie a praxe. *Národní knihovna – knihovnická revue*, 2004, roč. 15, č. 4, s. 233-254. Dostupné též na WWW:

<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0404/0404233.html>.

BOLDIŠ, P. 2003. Jak oddělit zrna od plev : ověřování informací v prostředí internetu. In *INFORUM 2003 : 9. konference o profesionálních informačních zdrojích* [online]. Praha: Albertina Icome Praha, 2003 [cit. 2007-03-20]. Dostupné na WWW:

http://www.inforum.cz/inforum2003/prispevky/Boldis_Petr.pdf.

BRATKOVÁ, E. 2000. Elektronické archívy vědecké literatury a jejich integrace. In Androvič, A., Nedorostová, E. (eds.). *INFOS 2000 : zborník z 30. medzinárodného informatického sympózia, ktoré sa konalo v dňoch 3.-6. apríla 2000 v Starej Lesnej*. Bratislava: Spolok slovenských knihovníkov, 2000, s. 187-200. Dostupné též na WWW:

<http://www.aib.sk/infos/infos2000/19.htm>. ISBN 80-81565-80-5.

BRATKOVÁ, E. 2003. Rozvoj otevřených archivů elektronických tisků a alternativních bibliografických služeb v oboru informační věda. *Národní knihovna : knihovnická revue*, 2003, roč.14, č.4, s. 254-269. Dostupné též na WWW:

<http://eprints.rclis.org/archive/00000745/>.

BRATKOVÁ, Eva. 2005. *K otázkám pojmu, třídění a typologie internetových a webovských informačních zdrojů* [online]. [cit. 2007-08-08]. Dostupné na WWW:

<http://eprints.rclis.org/archive/00003558/>.

CELBOVÁ, L. 2003a. Elektronický dokument. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* [online]. Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>.

CELBOVÁ, L. 2003b. Elektronický časopis. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* [online]. Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>.

CELBOVÁ, L. 2003c. Elektronická kniha. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy* [online]. Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

ČERMÁK, J. 2006. Internet a autorské právo - otázky a odpovědi. [Autorská a průmyslová práva]. In *ITprávo.cz – Server o internetovém a počítačovém právu* [online]. 2004-01-06, [cit. 2007-08-03]. Dostupné na WWW: <<http://www.itpravo.cz/>>. ISSN 1801-4089.

ČINČERA, J. 2000. Internet a společnost na přelomu tisíciletí : (polo-)globální paradox. *Národní knihovna*. 2000, roč. 11, č. 1, s.3-5. Dostupné také na WWW: <<http://full.nkp.cz/nkkr/Nkkr0001/0001003.html>>.

Českomoravská psychologická společnost. 2003. *Akademický bulletin Akademie věd České republiky*. 2003, č. 5, s. 8-9. ISSN 0322-8010. Dostupné též na WWW: <http://abicko.avcr.cz/bulletin_txt_show_clanek.php?Cislo=05/2003&Poradi=08>.

Dublin Core Metadata Initiative. 2006. *DCMI Metadata Terms* [online]. Dublin : OCLC, 2006-12-18 [cit.2007-08-08]. Dostupné na WWW: <<http://dublincore.org/documents/dcmi-terms/#A6>>.

Dublin Core Metadata Initiative. 2007. *Dublin Core Metadata Initiative (DCMI) : [WebSite]* [online]. c1995-2007, updated 2007-08-06 [cit. 2007-08-08]. Dostupný na WWW: <<http://dublincore.org/>>.

ERIC : Education Resources Information Center [online databáze]. 2003- . Lanham (MD, USA) : Education Resources Information Center, 2003- [cit. 2005-01-25]. Dostupná z WWW: <<http://www.eric.ed.gov>>.

FELIX, K. 2004. APA launches three new databases. *Computers in Libraries*. Westport : American Psychological Association. 2004, vol. 24, issue 8, s. 48. ISSN 1041-7915.

Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně. 2007. *Katalog předmětů* [online]. Poslední změna 2007-05-17 [cit. 2007-07-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.phil.muni.cz:8088/wups/w-studium/informace-ke-studiu/katalog-predmetu>>.

Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra psychologie. 2007. *Informace o studiu psychologie* [online]. [cit. 2007-07-10]. Dostupné na WWW: <http://www.psych.upol.cz/studium/stud-index.html>.

FRANKOVSKÝ, M.; BAUMGARTNER, F. 1999. Kvantitativní a kvalitativní přístup – boj kto z koho v společenských vědách? In Heller, D.; Sedláková, M.; Vodičková, L. (ed.). *Kvantitativní a kvalitativní výzkum v psychologii*. Praha : Psychologický ústav AV ČR v Praze, 1999, s. 145-154. ISBN 80-86174-03-4.

GREEN, Ch. D. 2001- .(ed.). *History & Theory of Psychology Eprint Archive - HTP Prints : [WebSite]* [online]. Canada : York University, 2001-, [cit. 2007-06-03]. Dostupné na WWW: <http://htpprints.yorku.ca/>.

GREEN, Ch. D. 2002. The Internet and Scholarly Publishing [online]. [Příspěvek na semináři The Internet and the History of Mental Health, Toronto, 2002-05-22], [cit. 2007-08-03]. Dostupné na WWW: <http://www.yorku.ca/christo/papers/internet-CAMH.htm>.

GÜNTHER, A. 2001. *PSYCLINE : Your Guide to Psychology and Social Science Journals on the Web : [WebSite]* [online]. Augsburg : University of Augsburg, 1995-, [poslední datované údaje z r. 2001], [cit. 2008-06-01]. Dostupné na WWW:<<http://www.psycline.org/>>.

HALUZÍKOVÁ, L. 2003. *Vědecká komunikace : pedagogické, psychologické, ekonomické a další aspekty přechodu k využívání elektronických informačních zdrojů*. Praha, 2003, 95 s. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí Ivana Kadlecová.

HARTL, P.; HARTLOVÁ, H.. 2000. *Psychologický slovník*. Vyd. 1. Praha : Portál, 2000. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HAUZNEROVÁ, E. 2003. *Autorské právo*. In Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy [online]. Praha : Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>.

Health On the Net Foundation. 2006. HON Code of Conduct (HONcode) for medical and health Web sites : Policing the HONcode. In *Health On the Net Foundation* [online]. Updated April 3, 2006 [cit. 2007-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.hon.ch/HONcode/policy.html>>

Hogrefe Verlag. 2006. *Journal Policy* [online]. 2006 [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <http://www.hogrefe.de/design/standard/images/zeitschriften/journal-policy_de.pdf>.

HOŘEJŠÍ, J. 1998. Data, informace, znalosti, moudrost – aneb vyznat se v informacích znamená vyznat se sám v sobě. In *Stres zdravotníků, sborník z konference, Karlovy Vary*. 1998.

Internet World Stats. 2007. Usage and Population Statistics [online]. c2007, [cit. 2007-03-10]. Dostupné na WWW: <<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>>.

JEDLIČKOVÁ, P. 1999. Elektronické publikování. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 3 [cit. 2007-07-22]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/314>>. URN-NBN:cz-ik314. ISSN 1212-5075.

Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity. *Studijní katalog* [online]. [cit. 2007-07-10]. Dostupné na WWW: <<http://psych.fss.muni.cz/studium/studiumframe.php>>.

KERN, H., et al. 1999. *Přehled psychologie*. 1. vyd. Praha : Portál, 1999. 289 s. ISBN 80-7178-240-8.

KLING, Rob; McKIM, Geoffrey. Scholarly Communication and the Continuum of Electronic Publishing. *Journal of the American Society for Information Science* [online]. 1999, no. 10, s. 890-906. [cit. 2007-05-15]. Dostupný na WWW: <<http://arxiv.org/ftp/cs/papers/9903/9903015.pdf>>.

Knihovnicko-informační centrum Masarykovy university v Brně. 2006. *Soubor metadatových prvků Dublin Core, verze 1.1: Referenční popis* [online]. Poslední aktualizace 20. listopad 2006 [cit 2007-08-08]. Dostupný na WWW:

<http://www.ics.muni.cz/dublin_core/elems.html>.

KOHOUTEK, R. *Terminologický slovník psychologie a věd příbuzných* [online]. [cit. 2007-08-01]. Dostupné na WWW: <<http://www.ped.muni.cz/wpsy/slovník.htm#w>>

KOTRLOVÁ, J. 2005. *Informační zdroje v oboru psychologie : jejich získávání a využívání v České republice*. Praha, 2005-04-19. iii, 50 s., 23 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí Peter Pálka. Dostupné také na WWW: <<http://jindriska.kotrila.net/bakalarka.pdf>>.

LAUCKEN, U.; SCHICK, A.; HÖGE, H. 1999. *Úvod do studia psychologie*. 5. vyd. Praha : ISV, 1999. 214 s. ISBN 80-85866-41-2.

LEVIN, Bernard H. 1999. *ERIC as NAVIGATOR : Comments from an ERIC consumer*. 1999. 12 s. Přednáška na konferenci 79th Annual Meeting of the American Association of Community Colleges, Nashville, TN, April 7-10, 1999. Dostupný na WWW: <<http://www.eric.ed.gov>>. ERIC #: ED428792.

Librarians' Internet Index [Website]. c2007. [cit. 2007-20-6]. Dostupné na WWW: <<http://lii.org/>>.

Lund University Libraries. 2007. *DOAJ : Directory of Open Access Journals : [WebSite]* [online]. Lund, 2007 [cit. 2007-06-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.doaj.org/>>

MATUŠÍK, Z. 2003. Hybridní časopis. In Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy [online]. Praha : Knihovnický institut NK ČR, 2003- [cit. 2007-07-05]. Dostupné na WWW: <<http://sigma.nkp.cz/cze/ktd>>.

PAVLÍČKOVÁ, J. 2007. *Role odborných informací ve studiu psychologie a poradensko-psychologické praxi*. Praha, 2007. Rigorózní práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví.

POKORNÝ, J. 1999. Elektronické časopisy a jejich vliv na infrastrukturu vědeckých znalostí. *Ikaros* [online]. 1999, roč. 3, č. 8 [cit. 2007-06-08]. Dostupný na WWW: <<http://www.ikaros.cz/node/1029>>. URN-NBN:cz-ik1029. ISSN 1212-5075.

PLOUS, S. 2007. *Social Psychology Network : Web Links by Psychology Subject Area* [online]. ©1996-2007 [cit. 2007-06-02]. Dostupné na WWW: <<http://www.socialpsychology.org/psylinks.htm>>

PsychLinker : [WebSite]. Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation (ZPID), Saarländische Universitäts- und Landesbibliothek (SULB). [cit. 2007-06-3]. Dostupné na <<http://www.zpid.de/redact/category.php?cat=1>>.

Psychology Dictionary. In *AllPsych online : The virtual psychology classroom* [online]. AllPsych and Heffner Media Group, updated 2004-03-21 [cit. 2007-06-05]. Dostupné na WWW: <<http://allpsych.com/dictionary/index.html>>.

RODNÝ, T. 1999. PsycLIT – informace na dlani. *Psychologie dnes*. 1999, roč. 5, č. 5, s. 25. ISSN 1211-5886.

Scisoft – tvorba webu [online]. c2004 [cit. 2007-03-26]. Dostupné na WWW: <<http://www.scisoft.cz/tvorba-webu/duveryhodnost.php>>

Scholarly Publication - MIT Libraries. 2007. In MIT - Massachusetts Institute of Technology [online]. [cit. 2007-07-22]. Dostupné z WWW: <<http://info-libraries.mit.edu/scholarly/faculty-and-researchers/hybrid-journals/>>.

SKLENÁK, V. a kol. 2001. Data, informace, znalosti a internet. Praha : C.H.Beck. 2001. ISBN 80-7179-409-0.

SKOLKOVÁ, L.; KOTRLOVÁ, J. 2007. Psychologie a elektronické informační zdroje. In HELLER, D.; MERTIN, V.; SOBOTKOVÁ, I. (ed.). *Psychologické dny 2006 : Prožívání sebe a měnícího se světa : sborník příspěvků z konference 24. Psychologické dny, Olomouc 2006*. Praha : Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, katedra psychologie ve

spolupráci s Českomoravskou psychologickou společností, 2007. ISBN 978-80-7308-185-0.

SULER, J. 1996-. *The Psychology of Cyberspace : [hypertext book]* [online]. 1996-, [cit. 2007-08-02]. Dostupné na WWW: <<http://users.rider.edu/~suler/psycyber/psycyber.html>>.

SVOBODA, Martin. 2004. EDD / DDD? In *Terminologie* [online]. Praha : ČVUT, 2004-10-21, 13:29 [cit. 2007-08-01]. Dostupný z internetu:<terminologie@cvut.cz>.

SVOBODA, Mojmir. Kresebný test tří stromů. In *Psychologická diagnostika* [online]. [cit.2007-06-05]. Dostupné na WWW: <<http://www.psychodiagnostika.cz/index.php?akce=svoboda>>

ŠMAHEL, D. 2003. *Psychologie a internet : děti dospělými, dospělí dětmi*. Praha : Triton, 2003. 158 s. Psychologická setkávání, sv. 6. ISBN 80-7254-360-1.

ŠMAHEL, David. 2004. Mapování digitální budoucnosti. In *ISDN Server* [online]. 2004-11-02 [cit. 2007-01-17]. Dostupné na WWW: <<http://www.isdn.cz/clanek.php?cid=6096>>

ŠTĚPANÍKOVÁ, I.; ČERMÁK, I. 1999. Vztah mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem: střet dvou paradigmat, nebo cesta ke spolupráci? In Heller, D.; Sedláková, M.; Vodičková, L. (ed.). *Kvantitativní a kvalitativní výzkum v psychologii*. Praha : Psychologický ústav AVČR v Praze, 1999, s. 15-24. ISBN 80-86174-03-4.

The Psychology WIKI [WebSite] [online].2006. [cit. 2007-04-11]. [Administrátoři Stenstrom, D.; Iyer, R.]Dostupné z WWW: <<http://psychology.wikia.com/>>

The University of Adelaide Library. *The University of Adelaide : Digital Library [WebSite]* [online]. Adelaide : University of Adelaide, c2007, [cit. 2007-06-15]. Dostupné na WWW: <<http://digital.library.adelaide.edu.au/>>.

Univerzita Karlova v Praze : Filozofická fakulta : katedra psychologie. 2007. *Uchazeč*. In Katedra psychologie [online]. [cit. 2007-07-10]. Dostupné na WWW: <<http://psychologie.ff.cuni.cz/>>.

VÁGNEROVÁ, M. 2004. *Základy psychologie*. Praha : Univerzita Karlova, 2004. 349 s. ISBN 80-246-0841-3.

VÍTŮ, M. 2005. Hodnocení důvěryhodnosti informací - úloha informačních pracovníků? In *INFORUM 2005: 11. konference o profesionálních informačních zdrojích, Praha, 24. - 26.5. 2005* [online]. [cit. 2007-01-17]. Dostupné na WWW: <http://www.inforum.cz/inforum2005/pdf/Vitu_Martin.pdf>.

VOJTÁŠEK, Filip. 2006. *Praktické aspekty využívání elektronických informačních zdrojů*. [Přednáška na ÚISK FF UK, Praha, 14. listopadu 2006].

Welcome to internet psychologist. 2007. In Intute : virtual training suite [online].c2007 [cit. 2007-03-20]. Dostupné na WWW: <<http://www.vts.intute.ac.uk/tutorial/psychologist>>

Wikipedie : otevřená encyklopedie. *Žádný vlastní výzkum* [online]. [cit. 2007-01-17]. Dostupné na WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Wikipedie>>

Zentrum für Psychologische Information und Dokumentation. 2005-. *Blog zu E-Learning in der Psychologie : [WebSite]* [online]. Trier, 2005- [cit. 2007-07-25]. dostupné na WWW: <<http://elearn.zpid.de/>>.

ŽÍŽALA, M. 2007. Weblog jako novodobý elektronický informační zdroj. *Ikaros* [online]. 2007, roč. 11, č. 3 [cit. 2007-08-01]. Dostupný na World Wide Web: <<http://www.ikaros.cz/node/3979>>. URN-NBN:cz-ik3979. ISSN 1212-5075.

Seznam použitých zkratk

FSS MU	Fakulta sociálních studií
APA	Americká psychologická asociace
DC	Dublin Core
DOAJ	Directory of Open Access Journals
EFPA	European Federation of Psychologists' Associations
EIZ	Elektronické informační zdroje
IUPsyS	International Union of Psychological Sciences
MU	Masarykova univerzita
OAJ	Open Access Journal
UK	Univerzita Karlova
UP	Univerzita Palackého

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Přehled institucí s přístupem k databázím z oboru psychologie (stav k červenci 2007)
- Příloha č. 2 Zásady APA – umístování článků na internet
- Příloha č. 3 Soubor metadatových prvků Dublin Core, verze 1.1: Referenční popis

Přílohy

Příloha č. 1 Přehled institucí s přístupem k databázím z oboru psychologie (stav k červenci 2007)

Instituce	Přístupné databáze z oboru psychologie
Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze http://psychologie.ff.cuni.cz/	PsycARTICLES
Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně (vybrané IP adresy) http://www.fss.muni.cz/psych/	PsycINFO/PsycARTICLES
Institut výzkumu dětí, mládeže a rodiny Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně http://ivdmr.fss.muni.cz/	
Psychologický ústav Akademie věd ČR (Praha) http://www.psu.cas.cz/ http://www.psu.cas.cz/	
Univerzita Palackého v Olomouci http://www.upol.cz/	
Jihočeská univerzita České Budějovice http://www.jcu.cz/	
Univerzita Palackého v Olomouci http://www.upol.cz/	PSYINDEXplus with TestFinder
Katedra psychologie Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně http://fss.muni.cz/struktura/katedry/psych/	PsycARTICLES (pouze archiv plných textů z let 2003-2004)
Psychologický ústav Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně http://www.phil.muni.cz/psych/	
Univerzity Karlovy v Praze http://psychologie.ff.cuni.cz/	PsycARTICLES (pouze archiv plných textů z let 2003-2004)
Psychologický ústav Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze http://psu.ff.cuni.cz/	
Katedra pedagogické a školní psychologie Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze http://www.pedf.cuni.cz/kpssp/	
1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze http://www.lf1.cuni.cz/	
2. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, http://www.lf2.cuni.cz/	
3. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Psychiatrické centrum http://www.pcp.lf3.cuni.cz/	
Lékařská fakulta v Hradci Králové http://www.lfhk.cuni.cz/	
Fakultní nemocnice Plzeň http://www.fnplzen.cz/	
Katedra psychologie Filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci http://www.psych.upol.cz/	
Lékařská fakulta Univerzity Palackého v Olomouci http://www.upol.cz/fakulty/lf/aktuality-lf/	
Fakultní nemocnice Olomouc http://www.fnol.cz/	
Psychologický ústav Akademie věd ČR (Praha) http://www.psu.cas.cz/	
Psychologický ústav Akademie věd ČR (Brno) http://www.psu.cas.cz/	

Příloha č. 2

Zásady APA – umístování článků na internet

Aktualizace s účinností od 1. června 2002

Pokud článek není publikován, autor jej může distribuovat prostřednictvím internetu nebo jej umístit na webovou stránku, musí však příspěvek označit datem umístění a sdělením, že nebyl ještě publikován. Příklad: *Nepublikovaná verze 1.3, 1. 5. 1999. Tento příspěvek nebyl recenzován. Prosím nekopírujte a necitujte jej bez autorova svolení.*

Při přihlášení příspěvku k publikaci je autor povinen informovat redaktora, že příspěvek je umístěn na internetu. Někteří redaktoři mohou považovat článek umístěný na internetu za dřívější publikaci a nemusí článek přijmout k posouzení.

Autoři článků v časopisech APA mohou umístit konečnou verzi rukopisu, ve formě výstupu z textového editoru, PDF nebo v jiném typu souboru, na svou webovou stránku nebo na webovou stránku svého zaměstnavatele po přijetí k publikaci za následujících podmínek:

- V článku musí být informace o copyrightu APA a odkaz na domácí stránku časopisu, který jej přijal k publikaci.
- Článek musí obsahovat následující prohlášení: „Tento článek nemusí přesně souhlasit s konečnou verzí publikovanou v časopise APA. Není kopií výsledné publikace.“
- Není povoleno uchovávání v jiných repozitářích než v repozitářích APA.
- APA neposkytuje elektronické verze pro tyto účely a autorům není povoleno skenovat verze článků publikované v časopisech APA [APA Journal, 2002].

Příloha č. 3 Soubor metadatových prvků Dublin Core, verze 1.1: Referenční popis
Převzato z webovského sídla Dublin Core Czech vytvořeného pracovníky Knihovnicko-informačního centra Masarykovy university v Brně [Knihovnicko-informační centrum, 2006].

Prvky	
Prvek: Název	
Jméno:	Název
Identifikátor:	Title
Definice:	Jméno dané zdroji.
Komentář:	Nejčastěji bude název tvořit jméno, pod nímž je zdroj oficiálně znám.
Prvek: Tvůrce	
Jméno:	Tvůrce
Identifikátor:	Creator
Definice:	Entita primárně odpovědná za vytvoření obsahu zdroje.
Komentář:	Příkladem Tvůrce může být osoba, organizace nebo služba. Většinou se k označení entity používá jméno tvůrce.
Prvek: Předmět	
Jméno:	Předmět a klíčová slova
Identifikátor:	Subject
Definice:	Téma obsahu zdroje.
Komentář:	Předmět bude většinou vyjádřen pomocí klíčových slov, klíčových frází nebo pomocí klasifikačních znaků popisujících téma zdroje. Doporučuje se vybírat hodnotu prvku z řízeného slovníku nebo klasifikačního schématu.
Prvek: Popis	
Jméno:	Popis
Identifikátor:	Description
Definice:	Vysvětlení obsahu zdroje.
Komentář:	Popis může mj. obsahovat: abstrakt, obsah, odkaz na grafické nebo volně textové vyjádření obsahu.
Prvek: Vydavatel	
Jméno:	Vydavatel
Identifikátor:	Publisher
Definice:	Entita zodpovědná za zpřístupnění zdroje.
Komentář:	Příkladem Vydavatele může být osoba, organizace nebo služba. K označení entity se většinou používá jméno vydavatele.
Prvek: Přispěvatel	
Jméno:	Přispěvatel
Identifikátor:	Contributor
Definice:	Entita, která přispěla k obsahu zdroje.
Komentář:	Příkladem Přispěvatele může být osoba, organizace nebo služba. K označení entity se většinou používá jméno přispěvatele.
Prvek: Datum	
Jméno:	Datum
Identifikátor:	Date
Definice:	Datum události, která se vyskytla během existence zdroje.
Komentář:	Datum bude většinou spojeno s vytvořením nebo zpřístupněním zdroje. Doporučený postup pro zápis hodnoty data je definován v ISO 8601 [W3CDTF] a obsahuje (vedle dalších) data ve formě RRRR-MM-DD.

Prvek: Typ	
Jméno:	Typ zdroje
Identifikátor:	Type
Definice:	Povaha nebo žánr (druh) obsahu zdroje.
Komentář:	Typ obsahuje termíny popisující obecné kategorie, funkce, druhy nebo agregační úrovně obsahu. Doporučuje se vybírat hodnotu prvku z řízeného slovníku (např. DCMI Type Vocabulary [DCT1]). K popisu fyzického nebo digitálního provedení zdroje, použijte prvek Formát.
Prvek: Formát	
Jméno:	Formát
Identifikátor:	Format
Definice:	Fyzické nebo digitální provedení zdroje.
Komentář:	Formát většinou může obsahovat typ média nebo rozměry zdroje. Formát můžeme použít k popisu softwaru, hardwaru nebo jiného zařízení potřebného pro zobrazení nebo manipulaci se zdrojem. Příklady rozměrů zahrnují velikost a dobu trvání. Doporučuje se vybrat hodnotu prvku z řízených slovníků (např. seznam Internet Media Types [MIME] definující formáty počítačových medií).
Prvek: Identifikátor	
Jméno:	Identifikátor zdroje
Identifikátor:	Identifier
Definice:	Jednoznačný odkaz na zdroj v rámci daného kontextu.
Komentář:	Doporučuje se identifikovat zdroj znakovým řetězcem nebo číslem odpovídajícím některému z formálních identifikačních systémů. Formální identifikační systémy jsou např. Unifikovaný identifikátor zdroje (URI) (včetně Unifikovaného lokátoru zdroje (URL), dále Identifikátor digitálního objektu (DOI), Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN) aj.
Prvek: Zdroj	
Jméno:	Zdroj
Identifikátor:	Source
Definice:	Odkaz na zdroj, ze kterého je popisovaný zdroj odvozen.
Komentář:	některému z formálních identifikačních systémů.
Prvek: Jazyk	
Jméno:	Jazyk
Identifikátor:	Language
Definice:	Jazyk intelektuálního obsahu zdroje.
Komentář:	Doporučuje se použít RFC 3066 [RFC3066], která ve spojení s ISO639 [ISO639] definuje jazykové kódy tvořené ze dvou nebo tří písmen případně doplněných podkódů země. Příklady jsou např. "en" nebo "eng" pro angličtinu, "akk" pro akadštinu a "en-GB" pro angličtinu používanou ve Velké Británii.

Prvek: Vztah	
Jméno:	Vztah
Identifikátor:	Relation
Definice:	Odkaz na příbuzný zdroj.
Komentář:	Doporučuje se označovat odkazovaný zdroj znakovým řetězcem nebo číslem odpovídajícím některému z formálních identifikačních systémů.
Prvek: Pokrytí	
Jméno:	Pokrytí
Identifikátor:	Coverage
Definice:	Rozsah nebo záběr obsahu zdroje.
Komentář:	Většinou bude Pokrytí obsahovat prostorové umístění (jméno místa nebo zeměpisné souřadnice), časové období (označení období, datum nebo časové období) nebo jurisdikci (např. jméno správní jednotky). Doporučuje se vybírat hodnotu prvku z řízených slovníků (např. Thesaurus of Geographic Names [TGN]) a kde je to vhodné, uvádět místa nebo časové úseky spíše jménem než číselnými identifikátory jako jsou soubory souřadnic nebo časové intervaly.
Prvek: Práva	
Jméno:	Správa autorských práv
Identifikátor:	Rights
Definice:	Informace o právech vztahujících se k popisovanému zdroji.
Komentář:	Většinou obsahuje prvek Práva ustanovení o správě vlastnických/autorských práv ke zdroji nebo odkaz na službu poskytující takové informace. Informace o právech často zahrnují práva duševního vlastnictví (IPR), Copyright a různá práva vlastnická. Jestliže prvek Práva chybí, nelze vyvozovat žádné závěry o právech vztahujících se k popisovanému zdroji.